

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DİLLƏR UNİVERSİTETİ

əlyazması hüququnda

Abashı Turan Azər qızı

**QABRİEL MİRO FERREZİN YARADICILIĞINDA QƏDİM ADƏT-
ƏNƏNƏLƏRİN VƏ MÜASİRLİYİN İNİKASI.**

İxtisaslaşma:060201- Filologiya- Ədəbiyyatşünaslıq (İspan ədəbiyyatı)

Magistr elmi dərəcəsi almaq üçün tədqim edilmiş

DİSSERTASIYA

Elmi rəhbər: _____

V.K.Mirzəyeva

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, baş müəllim

Bakı-2022

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ.....3-7

**I FƏSİL. XX əsr ispan ədəbiyyatının tarixi və inkişaf dövrü
..... 8-32**

1.1 XX əsr ispan ədəbiyyatının səciyyəvi xüsusiyyətləri 8-20

*1.2 Qabriel Miro Ferrezin həyat və yaradıcılıq
yolu.....20-32*

**II FƏSİL. Qabriel Miro Ferrezin yaradıcılığında qədim adət- ənənələrin
və müasirliyin diskursiv təhlili..... 33-58**

*2.1 Qabriel Mironun “Məzarlıq albalıları” əsərində qədim adət- ənənələrin
və müasirliyin müqayisəli təhlili.....33-46*

*2.2 Qabriel Mironun “Kralın babası” əsərində nəsillər arası münaqişənin
bədi təhlili.....47-58*

NƏTİCƏ.....59-61

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI.....62-65

GİRİŞ

XX əsrin ilk onilliyində ispan ədəbiyyatı digər Avropa ölkələrinin ədəbiyyatlarından da bəhrələnərək öz çiçəklənmə dövrünü yaşamışdır. Bu dövrdə Asorin, Pio Baroxa i Nessi, M.Unamuno kimi görkəmli nümayəndələri olan “98- lər” nəsli, Xose Orteqa i Qasset, Ramon Perez de Ayala və Qabriel Miro Ferrez öncülüyündə “1914 lər nəsli” – “Novecentismo” və Rafael Alberti, Antonio Maçado-İ-Ruisi, Federiko Qarsiya Lorca kimi poeziya ustalarının təmsil etdiyi “27-lər nəsli” kimi cərəyanlar yaranmış və ispan ədəbiyyatına unudulmaz iz qoymuşdurlar. İspaniya Vətəndaş Müharibəsi ədəbiyyatdan da təsirsiz keçməmiş və mədəniyyətin bu qoluna böyük zərbələr vurmuşdur. Müharibədən sonrakı dövr bir çox yazıçılara, o cümlədən ispan ədəbiyyatına sarsıdıcı zərbələr vurmuşdur. Nəticədə, yazıçılar senzuraranın tətbiq etdiyi məhdudiyyətlərlə məhdudlaşmağa məcbur olurlar. Bununla da XX əsrin ilk onilliyindəki möhtəşəmlik dövrü (“Gümüş Çağ”) kəskin şəkildə sona çatır. Müharibədən sonrakı dövrün poeziyası mühafizəkar ideologiyaya malik müəlliflərin optimist baxışını (köklü poeziyası) əks etdirirdi.

şəkildə təhlil etsələr də, onun əsərlərini başqa əsərlərlə müqayisə etməmişdilər. Dissertasiya işində Qabriel Miro Ferrezin “Məzarlıq albalıları” əsəri ilə Onore de Balzakın “Vadidəki zambaq” əsəri təhlil edilmiş və iki əsər, burdakı personajlar, iki avropa ölkəsinin cəmiyyəti arasındakı oxşarlıqlar və fərqliliklər təhlil edilmişdir. İki əsərin müqayisəsi barədə aparılan araşdırmalar yaxın gələcəkdə bu mövzu üzrə tədqiqat işi aparmaq istəyənlər üçün əlverişli bir material hesab ediləcək.

Mövzunun aktuallığı: XX əsrin ilk onilliyində yazıb-yaratmış modernist yazıçı Qabriel Miro Ferrer qələmə aldığı əsərlərlə ispan ədəbiyyatında unudulmaz iz qoymuşdur. Müəllifin yaratdığı əsərlərin böyük əksəriyyətində doğma şəhəri Alikante və onun ətraf qəsəbələri, onun təbiəti, orda yaşayan əhali xüsusilə vurğulanmışdır. Onun

xüsusiyələ “Sigüenza kitabı” “Yaşamaq”, “İllər və liqalar”trilogiyası bu mövzuya həsr edilmiş və yazıçıya çox böyük uğur qazandırmışdır. Yazıçının yaradıcılığında çox mühim yer tutan mövzulardan biri də nəsillər arası müqayisə idi. Qabriel Miro “Məzarlıq albalıları” və “Kralın babası” romanlarında bu mövzu üzərində ətraflı şəkildə işləmişdir.

Mövzunun öyrənilmə səviyyəsi: XX əsrin ilk onilliyində çiçəklənmə dövrünü yaşayan ispan ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndələrindən olan Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığıbirçox ispan və avropa tədqiqatçısının diqqətindən qaçmamışdır və geniş şəkildə təhlil edilmişdir. Yazıçının yaradıcılığına məxsus nümunələrə Azərbaycan ədəbiyyatında rast gəlinmir. Lakin dissertasiya işinin tərkibində yazıçının yaradıcılığına məxsus əsərlərin böyük əksəriyyəti haqqında məlumatlara və təhlillərə yer verilmişdir.

Tədqiqatın elmi yenilliyi: Qabriel Miro Ferrer yalnız İspan ədəbiyyatında deyil, digər xalqların, xüsusiyələ də avropa xalqlarının təmsilçisi olan tədqiqatçıların, filosofların araşdırdığı yazışlarından biri olmuşdur. Bu tədqiqatçılar yazıçının yaradıcılığını ətraflı şəkildə təhlil etsələr də, onun əsərlərini başqa əsərlərlə müqayisə etməmişdilər. Dissertasiya işində Qabriel Miro Ferrerin “Məzarlıq albalıları” əsəri ilə Onore de Balzakın “Vadidəki zambaq” əsəri təhlil edilmiş və iki əsər, burdakı personajlar, iki avropa ölkəsinin cəmiyyəti arasındakı oxşarlıqlar və fərqliliklər təhlil edilmişdir.İki əsərin müqayisəsi barədə aparılan araşdırmalar yaxın gələcəkdə bu mövzu üzrə tədqiqat işi aparmaq istəyənlər üçün əlverişli bir material hesab ediləcək.

Tədqiqatın elmi və praktiki əhəmiyyəti: Tədqiqatın elmi əhəmiyyətini, Qabriel Miro Ferrezin həyat və yaradıcılığının öyrənilməsi və araşdırılması təşkil edir. Elmi əhəmiyyəti ilə yanaşı praktiki əhəmiyyəti isə Qabriel Miro Ferrezin yaradıcılığına həsr olunmuş elmi iş filologiya fakültəsində, müxtəlif seminar və konfranslarda dərs vəsaiti kimi istifadə olunmasıdır.

Tədqiqatın obyektı və predmeti: Tədqiqat işinin əsas obyektı XX əsr ispan ədəbiyyatının xüsusiyyətləri, Qabriel Mironun həyat və yaradıcılığı hesab olunur.

Dissertasiyanın əsas predimetı isə Q. Mironun “Məzarlıq albalıları”, “Kralın babası” romanları və bu romanlardakı nəşillər arası müqayisə mövzusunun təhlilidir.

Tədqiqatın metodoloji əsasları: Tədqiqat işində ispan ədəbiyyatının ümumi mənzərəsi, müxtəlif cərəyanların nümayəndəsi olan yazıçıların yaradıcılıqları, Q. Mironun keçdiyi həyat yolu, onun yaradıcılığına xas xüsusiyyətləri, yazıçının romanlarının əsas xüsusiyyətləri araşdırılaraq təhlil edilir.

Tədqiqat işi yazılarkən müşahidə, təsvir, təhlil metodlarından istifadə edilmişdir. Eyni zamanda həm yazıçının öz əsərləri ilə, həm də başqa yazıçıların əsərləri ilə edilən müqayisəli təhlil də işin əsas metodlarından biri hesab edilə bilər.

Dissertasiya işini yazarkən isə “Məzarlıq albalılar” və “Kralın babası” romanlarında müqayisə metodları araşdırılır və yazıçının özünə məxsus xüsusiyyətləri təhlil edilir.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri: Dissertasiyanı yazmazdan əvvəl ilk növbədə əsas məqsəd və vəzifələrini müəyyənləşdirmək lazımdır. Dissertasiyanın ilkin məqsədi XX əsrin müharibə şəraitində olan İspaniyasında bu vəziyyətin ədəbiyyata təsirini müəyyənləşdirmək, əsrin ilk üç onilliyindəki çiçəkləmə dövrü ilə ikinci yarısındakı sükut dövrünü müqayisə etməkdir. Daha sonra modernist ispan yazıçısı Qabriel Miro Ferrerin həyat və yaradıcılığı araşdırılmışdır. Eyni zamanda Q. Mironun həm “Məzarlıq albalıları” həm də, “Kralın babası” əsərlərində nəşillər arası müqayisə mövzusunun təhlilinin aparılması vacib məqsədlərdən biridir. Tədqiqat işinin məqsədləri sırasında Q. Mironun “Məzarlıq albalıları” və “Kralın babası” əsərlərinin ədəbi resursunu təhlil edərək, romanlardakı nəşillər arası müqayisə mövzusunun qaynağını müəyyənləşdirmək də aid edilə bilər. İşin düzgün təhlilinin aparılması üçün dissertasiyanın mühim vəzifələri vurğulanmalıdır:

1. XX əsrdə İspaniyada mövcud olan siyasi vəziyyətinin ümumi şəkildə təhlilinin aparılması.

2.XX əsrin ilk yarısını çiçəklənmə dövrü və ikinci yarısı süqut dövrü ispan ədəbiyyatının müqayisəli təhlili.

3.XX əsrin ilk onilliyinə məxsus mühim cərəyanların və onların nümayəndələrinin yaradıcılıqlarının ətraflı şəkildə əksi.

4.Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığında qədim və müasir ispan ənənələrinin müqayisəsi elementlərinin aşkar edilməsi.

5.Bir sıra tədqiqatçıların Q. Mironun əsərləri barəsində apardığı təhlillərlə tanışlıq.

6.Qabriel Mironun “Məzarlıq albalıları” və Onore de Balzakın “Vadidəki zambaq” əsərlərinin müqayisəli təhlilinin aparılması.

7.Qabriel Mironun “Məzarlıq albalıları” əsərindəki personajların təhlili.

8.Q. Mironun “Kralın babası” əsərində nəsillər arasındakı münasibətin təhlili.

9.“Məzarlıq albalıları” və “Kralın babası” əsərlərindəki əsas nüansların qeyd olunması.

Tədqiqat işinin aprobasiyası: Tədqiqat işi Azərbaycan Dillər Universitetinin xarici ölkələr ədəbiyyatı kafedrasında aprobasiyadan keçərək müzakirə edilmişdir. 16 may 2021- ci il tarixində Azərbaycan Dillər Universiteti təşkilatçılığı ilə keçirilən “Heydər Əliyev və şanlı Azərbaycan” adlı Respublika tələbə-şagird elmi konfransında “Gabriel Miró Ferrer Novecentismo cərəyanının nümayəndəsi kimi” adlı tezis, Gənc tədqiqatçıların elmi əsərləri adında jurnalda “Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığında qədim adət-ənənələrin və müasirliyin diskursiv təhlili” adlı məqalə çapdan çıxmışdır.

Tədqiqatın strukturu: Dissertasiya işi girişdən, iki fəsildən, hər fəsil iki yarım fəsildən, nəticədən və istifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Dissertasiyanın “Giriş” hissəsində mövzunun aktuallığından, tədqiqatın obyektinə və predimentindən, eyni zamanda tədqiqatın məqsəd və vəzifələrindən bəhs edilmişdir. Tədqiqatın bu hissəsində dissertasiya işinin mövzusunda ümumi və qısa məlumat verilir. Tədqiqat işinin hər fəslində iki yarım fəsildən ibarətdir.

“XX əsr ispan ədəbiyyatının tarixi və inkişaf dövrü” adlanan birinci fəsildə İspaniyanın keçdiyi tarixi dövrdən, XX əsr ispan ədəbiyyatının ilk yarısındakı inkişaf dövründən və yaranan cərəyanlardan və əsrin ikinci yarısındakı ədəbiyyatın süqut dövründən bəhs edilmişdir. Tədqiqat işinin bu hissəsində görkəmli ispan yazıçısı Qabriel Miro Ferrerin həyat və yaradıcılığına da yer verilmişdir.

Tədqiqat işinin “Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığında qədim adət-ənənələrin və müasirliyin diskursiv təhlili” adlanan ikinci fəslində isə müəllifin “Məzarlıq albalıları” və “Kralın babası” əsərlərindəki qədim ispan adət-ənənləri ilə müasirlik diskursiv əsaslarla təhlilini əhatə edir. Dissertasiya işinin nəticə adlanan hissəsində tədqiqat işi barədə yekun fikir göstərilir. Hər iki fəsili əhatə edən fikirlər barədə ümumi məlumat verilir. Ədəbiyyat siyahısında dissertasiya işi yazılarkən Azərbaycan, ingilis, ispan dillərində materiallardan istifadə olunmuşdur. Eyni zamanda internet resurslarına da müraciət edilmişdir.

I FƏSİL. XX əsr ispan ədəbiyyatının tarixi və inkişaf dövrü

1.1. XX əsr ispan ədəbiyyatının ümumi mənzərəsi

XX əsrin əvvəllərində baş verən Dünya, Vətəndaş müharibələri Avropa ədəbi-mədəni mühitində mənəvi böhranın yaranmasına gətirib çıxartdı. Hətta bu dövr ədəbi tarixə “İtmiş nəsil” adı ilə də həkk olundu. Eyni siyasi durumu yaşayan İspaniyada isə mədəni mühit fərqli müstəvidən inkişaf edirdi. Belə ki, I Dünya müharibəsində İspaniya dövləti neytral mövqedə qərarlaşdığından digər Avropa ölkələrinə nisbətən müəyyən qədər söz azadlığına malik idi. Ədəbiyyat sahəsində isə senzura ciddi şəkildə tətbiq olunmurdu. Əlbəttə ki belə ictimai şərait İspaniyada mədəniyyətin və ədəbiyyatın inkişafına zəmin yaratdı. Bundan əlavə ABŞ və İspaniya arasında baş verən müharibədə ölkənin məğlubiyyəti gənc ispan intellektuallarının şüurunda yeni bir səhifənin açılması ilə nəticələndi. 1898- ci ildə İspaniya son müstəmləkə torpaqlarını da itirdi: Kuba müstəqil oldu, Puerto Riko və Flippin isə ABŞ-ın əlində qaldı. Bu vəziyyət İspaniyada ictimai və siyasi böhrana səbəb oldu. Ölkədə baş verən bu ağır vəziyyət vətəndaşlarda ruh düşkünlüyü, ümitsizlik və özgələşmə yaranmasına səbəb oldu. Digər tərəfdən isə dövrünün intellektual yaradıcılarına ölkənin bu son vəziyyəti sanki yeni ideyalar verdi və beləliklə ədəbiyyatda yeni, müxtəlif istiqamətlər yaranmağa başladı.

XX əsrin əvvəllərində gənc intellektuallar İspaniyanın mövcud vəziyyətinə görə çox narahat idilər. Gənc qələm adamlarında yaranan bu gərginləşmənin təsiri öz yaradıcılıqlarında da vurğulanmağa başladı və onlar problemin həlli yolu kimi aktivləşdilər. Bütün bunların nəticəsində İspaniyada eyni ideyaya malik gənc intellektuallar birləşərək ədəbi hərəkatlar yaratmağa başladılar. Onların başlıca məqsədləri ölkənin düşdüyü vəziyyətdən çıxış yolları axtarmaq və ispan gənclərinin problemlərini işıqlandırmaq idi. Onlar yaradıcılıqlarında baş verən hadisələrin insan təfəkkürünə və taleyinə necə təsirli olduğunu vurğulayırdılar. Dövrün yaradıcıları İspaniyanın iqtisadi məhvini, onun intellektual məhvinə də bağladılar. Onların fikrincə maddi sıxıntıların fonunda heç bir mədəni, incəsənət və ədəbi yüksəliş ola bilməzdi. Bununla da eyni ədəbi hərəkatda cəmləşənlərin əsərlərinin əsas ideya- mövzu

xüsusiyyətlərini İspan cəmiyyətinin problemləri, ölkədə baş verən siyasi və iqtisadi çaxnaşmalar təşkil edirdi. XX əsrdə İspaniyada yaranan başlıca qruplaşmalara “98 – lər” nəsli, “14 - lər” nəsli - “Novecentimo”, “27- lər” nəsli kimi hərəkatları misal göstərmək olar.

İspan ədəbiyyatında xüsusi yer tutmuş və dövrünün ən mühim nümayəndələrini özündə birləşdirən istiqamətlərdən biri də “98- lər nəsli” hesab edilirdi. İspaniya Amerika Birləşmiş Ştatlarına qarşı müharibəni məğlubiyyətlə sonlandırdıqdan sonra bir qrup ispan yazıçısı və şairi birləşərək bu axımı meydana gətirmişdilər. “98-ci nəsil” termini 1913-cü ildə Asorin kimi tanınan ispan yazıçısı Xose Martinez Ruiz tərəfindən təyin edilmişdir və yazıçı bu termini qəzetlərdə, müxtəlif tənqidi məqalələrdə yaymışdır. Öncələr hərəkatın adından sərbəst istifadə olunsada, daha sonradan mütəşəkkil hərəkat kimi tanındı. Bu cərəyanın nümayəndələri estetik və mədəni yenilənmə təklif edir və əsas diqqətlərini İspaniyanın problemlərinə (sonuncu koloniyalarının itkisi, səfillik, sosial ədalətsizlik) yönləndirmişdilər. Onlar Kastilya mənzərəsində ölkənin mahiyyətinin simvolunu görürdülər. Bir çox əsər müəlliflərin fəlsəfi narahatlıqlarını göstərir və üslubi cəhətdən ayıqlıq ənənəvi əsərlərə xüsusi maraqları olsa da aydın sözlərdən istifadə və subyektivizm ilə xarakterizə olunurdu. Nitşe və Şopenhauer kimi müəlliflərdən təsirlənən Asorin və Unamuno kimi müəlliflər Avropa irrasionalizminin fəlsəfi cərəyanlarını yaydıqdan sonra ümumilikdə ispan əhalisinin intellektual səviyyəsini genişləndirmək niyyətlərini ortaya qoydular.

“98- lər nəsli”nin ən görkəmli nümayəndələrindən biri və təşkilatçısı olan Xose Martin Ruis - Asorinin “İradə” (“La voluntad”), “Antonio Asorin”, “Kiçik filosofun etirafı” (“Las confesiones de un pequeño filosofo”) avtobioqrafik trilogiyası yaradıcılığında mühim yer tutmuşdu. Yazıçı bu trilogiyada uşaqlıq illəri, məktəbi, ailəsi, cavanlıq xatirələri barədə yazmışdır. Asorinin yaradıcılığının ən mühim hissəsini isə keçmişə səyahət və tarixi personajlara müraciət təşkil edir. Bu mövzulu əsərlərinə “Don Kixotun yolu” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“La ruta de Don Quijote”), “Don Juan” və “Donya Ines” daxildir. “Don Kixotun yolu” ilə Asorin belə bir mühim əsərin baş qəhrəmanının əsil şücaətinin nə olduğunu izah etməklə yanaşı, oxucuya

keçən əsrin əvəllərində İspaniyanın kəndlərində baş verənlər haqqında daha geniş məlumat verir. “Donya Ines” əsərində baş qəhrəman aşiq olduğu insana bəslədiyi məhəbbəti yoxsulluq içindəki bir dostuna kömək etmək üçün qurban verərək, sərvətinin bir hissəsini dostlarına və qulluqçularına ianə edir. Daha sonra o, Argentinada uşaq evi açaraq orda yaşamağa başlayır. Asorinin tarixi personajlara və ölkəsinin ədəbiyyatında silinməz iz qoymuş yazıçıların əsərlərinə ithafən yazdıqlarıyla sanki gərginlik içində olan ispan xalqına və ruh düşkünlüyü yaşayan ispan intellektuallarına əslində keçmişdə necə böyük mədəniyyət dəyərlərinə sahib olduqlarını xatırladır və bunu yenidən bərpa edə biləcələrinə inandırır.

“98-lər nəsli” nin digər önəmli nümayəndəsi isə Pio Baroxa i Nessi idi. Onun yaradıcılığının erkən dövrünə təsadüf edən “Baskların torpağı” (“Tierra vasca”), “Fantastik həyat” (“La vida fantastica”), “Yaşamaq uğrunda mübarizə” (“La lucha por la vida”) əsərlərində burjua cəmiyyətinin ifşası mövzusu əsaslı yer tuturdu. Pio Baroxa yaradıcılığının yetkin dövrünə təsadüf edən əsərlərində isə sosial pessimizm və bədbinlik başlıca yer tuturdu. Yazıçının yaradıcılığının bu dövründə yazdığı əsərlərə “Şəhərlər” (“Las ciudades”), “Bizim dövrün süqutu” (“Agonias de nuestro tiempo”) və “Dan yeri” daxildir.

İspan ədəbiyyatında unudulmaz iz qoymuş dahi yazıçı Migel de Unamuno Huqo da “98-lər nəsli” nin mühim nümayəndələrindən biridir. Yazıçının yaradıcılığında “Adəm oğlu İnsan” anlayışı geniş yer tuturdu. Migel de Unamuno da, “98-lər nəsli” nin digər nümayəndəsi Asorin kimi yaradıcılığında keçmişə səyahət edərək dahi ispan yazıçısı Servantesin əsərinə müraciət etmiş və “Don Kixot və Sançonun həyatı” (“Vida de Don Quijote y Sancho”) kitabında Don Kixot obrazının yeni formada təhlilini aparmışdır. Migel de Unamuno pyeslərində xüsusilə də “Ölüm güzgüsü” (“El espejo de la muerte”) əsərində ölüm atributlarının (güzgü, alov, gecə, sakitlik, udulmaq) izahın oxucuya təqdim edir.

“98-lər nəsli” nin öncü nümayəndələrindən biri də Ramero de Maestudur. Yazıçının yaradıcılığında ən mühim əsərlərindən biri “Digər İspaniyaya” (“Hacia otra España”) dir. Əsər 3- hissədən ibarətdir - “Tək səhifələr” (Tərcümə bizimdir-A.T)

("Paginas sueltas"), "Müharibələr haqqında" (Tərcümə bizimdir - A.T) ("De las guerras") və "Digər İspaniyaya". Əsərin birinci hissəsi olan "Tək səhifələr" də yazıçı, İspaniyanın tənəzzülünün səbəblərini imkanların əksikliyinə və peşəkarlığın olmamasında görürdü. İkinci hissə "Müharibələrdən" Kubada siyasətçilərin və məsuliyyətsiz mətbuatın razılaşdığı müharibəyə diqqət yetirirdi. İspaniyanın öz yöndəmsizliyinin əvəzini üstün bir güc olan Anqlo-Sakson Amerikası qarşısında ödədiyindən bəhs edilirdi. Əsərin üçüncü və sonuncu hissəsi olan "Digər İspaniyaya" da isə ölkənin tərəqqisini separatçı deyil, səmərəli mətbuat, çevik bürokratiya və sənaye inkişafı ilə əlaqələndirirdi. I Dünya müharibəsinin yazıçının ədəbi irsinə təsiri altında yazılmış "Humanizmin böhranı" ("La crisis del humanismo") kitabında avtoritar və totalitar ideyalar əks edilmişdi. Ramero de Maestu da "Don Kixot" adlı ədəbi esse qələmə almış və burda protogonisti tənəzzülə uğramış İspaniyanın qəhrəmanı kimi təqdim etmişdir.

"98-lər nəsli" nin nümayəndələrinin düşüncə tərzini vətənə dərin məhəbbət hissi səciyələndirirdi. Onların İspaniyamünasibətləri ikili şəkildə özünü biruzə verirdi. Belə ki, onlar həm vətənlərini sevir, həm də ona nifrət edirdilər. Bu nəslin nümayəndələri ölkənin düşdüyü böhran vəziyyətini duyur və bunu dəyişməyin yolunu xalq ruhunu oyatmaqda görürdülər. Cərəyanı təmsil edən əsas digər nümayəndələrə isə "Tanrının üzü" (Tərcümə bizimdir- A.T) ("La cara de Dios"), "Müqəddəs Çiçək" (Tərcümə bizimdir- A.T) ("Flor de santidad"), "Bahar sonatası" (Tərcümə bizimdir- A.T) ("Sonata de primavera") əsərlərinin yaradıcısı Ramon del Valye-İnklan, "Maya krallığının son fəth Pio Sid tərəfindən fəthi" (Tərcümə bizimdir- A.T) ("La conquista del reino Mayo por el ultimo conquistador Pio Cid") və "Yorulmaz yaradıcı Pio Sidin əsərləri" (Tərcümə bizimdir- A.T) romanlarının müəllifi Anxel Qanivet Qarsiya, Ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatı laureatı, "Şəxsi maraqlar" (Tərcümə bizimdir- A.T) ("Los intereses creados") "Xoşbəxt və inanclı şəhər" (Tərcümə bizimdir- A.T) ("La ciudad alegre y confiada") romanlarının müəllifi Xasinto Benavente kimi yarıdçıları nümunə göstərmək olar.

XX əsr Avropa ədəbiyyatında baş vermiş ədəbi tendensiyalar birbaşa ispan ədəbiyyatına da təsir edirdi. Bu tendensiyalardan modernizm ispan ədəbiyyatında başlıca yer tuturdu. Bu dövrdə mövcud olan ədəbi cərəyanların “98-lər nəsli” nin nümayəndələri Asorin, Pio Baroxa, Migel de Unamuno, Ramero de Maestu, “14- lər nəsli” nin nümayəndələri Qabriel Miro Ferrez, Xose Orteqa y Qasset, Ramón Pérez de Ayala və “27- lər nəsli” nin nümayəndələri Federiko Qarsiya Lorca, Rafael Alberti, Pedro Salinas, Xerardo Dieqo, Vicente Aleixandre modernist yazıçıların ən görkəmli nümayəndələridirlər.

Modernizmin əsas ideyalarına varlığın qarışıq, anlaşılmaz, absurd olması anlayışı və insanın dünya ilə əlaqəsinin pozulması daxildir. “Modern”- ən yeni, müasir sözüdüdüdür. Bu cərəyan XIX əsrdə mövcud olmuş humanist dəyərlərə köklənmiş “gerçəkliyi gerçəkliyin formalarında” təcəssüm etməyə can atan realizmin prinsipləri və ənənələri ilə əlaqələri qırılmış, və bununla da dövrün aparıcı estetik normalarına və həmçinin əxlaq prinsiplərinə meydan oxumuşdur. Modernizm tarixin get-gedə artan sürətini və onun insana misli görülməmiş təzyiqini adekvat şəkildə əks edən bədii istiqamətləri və cərəyanları (simvolizmi, futurizmi, şüur axını ədəbiyyatını, kubizm, abstraksionizmi və digərlərini) ehtiva edir (**2; 2019: s. 229**).

Bu estetik yenilənmə hərəkatının məqsədi ideallaşdırılmış bir reallığı təqdim edən və formal zərifliyə (seçilmiş leksika, mədəni sözlər) heyranlıq hiss edəcək şəkildə gözəllik axtarmaqdır. Bu tendensiyanı təmsil edən əsas ispan şairləri Manuel Machado və Xuan Ramon Ximenes (yaradıcılıq mərhələlərinin birində) dir.

İspan ədəbiyyatında Avangardizm 1908-ci ildən etibarən Ramon Qomez de la Sernanın öncülüü ilə meydana gəldi və əvvəlki xarici cərəyanlara qarşı tezliklə yayıldı. Hərəkata qoşulan müəlliflər müxtəlif modallıqları təbliğ edən çoxsaylı xüsusi jurnallar yaratmaqla yanaşı ictimai toplantılarda fəal iştirak edirdilər. Bu dövrdə sanki “qaçınma” ədəbiyyatı tətbiq olunurdu. X. Orteqanın “sənətin insanlıqdan çıxarılması” dediyi məqamlar idi. Avangardlar jurnalların nəşri və kafedə keçirilən yığıncaqların vasitəsiylə öz fikirlərini daha geniş kütlələrə yaymaq fürsəti əldə etdilər. Bu istiqamətin başlıca nümayəndələrindən biri Ramon Qomez de la Sernanın sədrlik etdiyi Pombo

kafesindəki toplantılar daha böyük əhəmiyyət daşıyırdı. Avangardizm özlüyündə altı başlıca istiqamətə ayrılırdı: Kubizm, Futurizm, Ekspresionizm, Kreasionizm (Creacionismo), Dadaizm, Ultraizm. Bu istiqamətlərdən ikisi-Kreasionizm və Ultraizm İspan müəlliflərinin adıyla bağlıdır.

Kubizm XX əsrin əvvəllərində formalaşan, ənənəvi xətti povest perspektivlərini pozan və təmsilçilik ideyasına meydan oxuyan estetikə ilə xarakterizə olunan bir cərəyandır. İspaniyada bu cərəyan incəsənətin rəssamlıq istiqamətində Pablo Pikasso və Xuan Qrisin rəsm əsərlərində özünüdaha çox biruzə verir.

Kreasionizm istiqamətinin nümayəndələri ədəbiyyat vasitəsilə yeni dünya yaratmağa can atır və bunun üçün şairlər yeni obrazlar, eləcə də onların qələmi altında yaranan digər reallığı təsvir edən neologizmlər yaradırdılar. İspan ədəbiyyatında kreasionizmin ən böyük nümayəndələri Xuan Larrea və Diego Sendoya hesab edilir.

Ultraizm 1918- ci ildə İspaniyada Rafael Kansinos Assensın öndərliyi ilə birlikdə modernizm və markizm kimi sosial öhdəliklərə qarşı yeniləşmə və müxalifətin fəryadı olaraq meydana gəlmiş ədəbi-bədii hərəkətdir. İspan ədəbiyyatında bu cərəyanın nümayəndəsi kimi Quillermo de la Torre və Rafael Kansinos Assensın adlarını xüsusilə qeyd etmək lazımdır.

XX əsr İspan ədəbiyyatında ekzistensializm çox geniş yayılmışdı. “Exsistensia” latın sözü olub - varlıq mənasına gəlir. Ekzistensializm insan vəziyyətinə xas olan problemləri, varlığın mənasını, varlığın əhəmiyyətini, azadlığın və fərdi məsuliyyətin mahiyyətini aydınlaşdırmağa çalışır (37). İspan ekzistensializminin ən görkəmli nümayəndəsi Migel de Unamuno hesab edilir. Dahi yazıçının “Duman” (“La niebla”), “Sevgi və pedaqogika” (“Amor y pedagogia”), “Müharibədə sülh” (“Paz en la guerra”), “Tula xala” (“La tia Tula”) əsərləri tamamiylə ekzistensialist tərzdə yazılmışdır. “Tula xala” əsəri bacısı Roza və qaynı Ramironun ikinci arvadının ölümündən sonra 5 uşağa analıq edir. O, öz həyatını, istəklərini, xeyallarını və gələcəklə bağlı bütün planlarını bir kənara qoyur və öz varlığını unudur. Öz varlığını və həyat məqsədini bu 5 uşağa analıq etməkdə görür. Yazıçının “Duman” əsərinin protoqonisti Augusto Perez çox rutin və sakit bir həyatı olan bir insandır. Aşiq olduğdan sonra və

dostu Viktor Qoti ilə tez-tez etdiyi söhbətlərdən təsirlənərək həyatını hər yönü ilə sorğulamağa başlayır. O, bu sualları özünə verir- Kimisə sevməyin, yaşamağın və varlığın məqsədinin nə olduğunu bilirmi ? Əsərin yaradıcısı Migel de Unamunonun baş personajının dili ilə soruşduğu bu suallar ekzistensialist fəlsəfə daşıyıcılarını daima maraqlandıran suallardan bir neçəsidir. İspan ekzistensializminin digər bir nümayəndəsi isə Kamilo Xose Sela hesab edilir. Yazıçının “Paskual Duartenin ailəsi” (“La familia de Pascual Duarte”) və “Pətək” (“La Colmena”) əsərləri onun yaradıcılığında xüsusi yer tuturlar. “Paskual Duartenin ailəsi” əsəri müharibədən sonrakı dövrdə İspaniyada ortaya çıxan ekzistensializm və ekstremalizm üslublarının təsiri nəticəsində yazılmışdır. Personajlar cəhalət, ağrı və izdirablara qər q olmuş marjinallaşma mühitində yaşayırlar. Əsərin baş personajı Paskual Duartenin timsalında müharibədən sonrakı bir ispan gəncinin məhvini görürük. Bu gənc nə qədər işləmək, karyera qurmaq və yaxşı qadınlarla ailə həyatı qurmaq istəsə də bu istəklərinə nail ola bilmirdi. O, ancaq özü kimi ailəsi ilə problem yaşayan insanlarla qarşılaşırdı. Bu gəncin həyatının bu cür davam etməsinin ən böyük səbəbləri isə ailəsinin keçirdiyi sıxıntılar və maddi durumudur. Paskual Duarte ekzistensialist fəlsəfə daşıyıcılarına məxsus bir tərzdə özünü, varlığını, həyatını və bu yaşadığı fəlakətləri nə qədər çox sorğulasa da konkret bir nəticəyə gələ bilmir. Kamilo Xose Selanın digər əsəri “Pətək” isə şübhəsiz ki yazıçının ən dəyərli əsəri hesab edilə bilər. Bu əsərdə oxucu həm Madridin küçələrində, kafelərində və yataq otaqlarında gündəlik həyata şahidlik edir, həm də acı ekzistensial xronikanı görür. Sanki adi, lakin ölümcül olan hava insanların vicdanını zəbt edir. Hər kəs hər şeyin baş verməli olduğu üçün baş verdiyinə və heç bir şeyin çarəsi olmadığına inanır. Rəngarəng izdiham arasında bir çox çaşqın və sürüklənən varlıqların tənha vızıltısı eşidilir. Digər əsərlərində olduğu kimi, burada da X. Sela ispan həyatını amansızcasına, acı ironiya və yumorla təqdim edir.

XX əsr İspan ədəbiyyatında yeni mədəni və ədəbi konsept, yeni düşüncə – “1914 lər nəsli” – “Novecentismo” cərəyanı meydana gəldi. Əslində “14-cü nəsil” termini ilk dəfə Qassetin bütün əsərlərindən bəhs edən bir məqalədə istifadə edilmişdir və bu səbəblə də Lorenzo Luzuriaga (məqalənin müəllifi) qrupa bu adı seçmişdir. Belə ki, Qassetin ilk böyük əsəri “Don Kixot haqqında düşüncələr” (“Meditaciones del

Quijote”) in nəşr olunduğu il idi. Bu nəsil üçün ən xarakterik cəhət odur ki, 98- lər və ya 27-lər nəslə kimi digər qruplarda baş verənlərdən fərqli olaraq, onun sıralarında təkcə ədəbiyyat və ya təsviri sənətdən olan rəssamlar deyil, həm də elm, siyasət kimi digər sahələrdən ziyalılar da var idi. Bundan əlavə “1914 lər nəslə” nin nümayəndələri arasında Viktoria Klent, Maria Zambrano və Klara Campoamor kimi qadınların çoxluğu da bu cərəyanı digərlərindən fərquendirən ən mühim xarakterik xüsusiyyətlərdən biri hesab olunurdu. Müxtəlif peşə sahibləri olan bu cərəyanın nümayəndələri – müəllim, filoloq, tarixçi, politoloqlar liberal və avropasayağı düşüncə tərzinə malik idilər. Onları eyni ədəbi hərəkətdə birləşdirən ortaq cəhət Avropada baş verən estetik yenilənmələri, təmayülləri ispan ədəbiyyatında da görmək, tətbiq etmək istəyi idi. Belə ki, “14-lər” nəslinin nümayəndələri, Avropanın hər yerində cərəyan edən yeni ədəbi hərəkətlərin təsirinə düşərək, müəyyən edilmiş ədəbi və bədii normaları pozaraq yenilənmiş və yenilikçi, XX əsrin müasirliyinə daha uyğun üslub yaratmışdılar. “Novecentismo” cərəyanının nümayəndələri də “98- lər” nəslində olduğu kimi İspaniya üçün narahat olurdular, lakin onların münasibətlərində mühim fərq var idi. Bu nəslin nümayəndələrinin İspaniyanın gələcəyinə nikbin baxışları, 98- lər nəslinin bədbinliyinin tam əksi ilə xarakterizə olunurdu.

“1898-lərin” sentimentallığına qarşı çıxan, hər zaman yenilik axtarışında olan “1914 lər nəslə” nin nümayəndələri arasında məşhur ədəbiyyatçı-filosof Xose Ortega i Qasset mühim yer tuturdu. Ədəbiyyatçının fəlsəfi baxışlarında idealizm (şüurluğun əhəmiyyəti) və realizm(cisim, maddiyyatın əhəmiyyəti) qarşıdurmasında kompromis: “Mən və maddi aləm”in vəhdəti həyat fəlsəfəsinin izharı kimi, mövcud plyural həqiqətlər – “kainatın dərkə” fəlsəfi probleminin həlli yolu kimi (“hamının öz həqiqəti var” prinsipi) ideyaları əhəmiyyət kəsb edirdi. Xose Ortega i Qassetin nəzəri-siyasi baxışlarında mühim yer tutan mövzulardan biri də gənc ispan intellektuallarının mövqeyini mənəvi və siyasi problemlərin həlli yolu kimi dəyərləndirməsi idi. Bu mövzuyla əlaqədar “Köhnə və yeni siyasət” (“Vieja y nueva politica”), “Don Kixot haqqında düşüncələr”, “Roman haqqında düşüncələr” (“Ídeas sobre la novela”) kimi esseləri qələmə almışdı. Yazıçı “İncəsənətin dehumanizasiyası” (“La deshumanizacion del arte”) estetik, fəlsəfi traktatında mədəni-mənəvi konsepsiyalar:

bədiilik canlı hərəkətə qarşı (metofizika), “insanlığın” qələbəsi, “üslub” sərbəstliyi kimi mövzulara toxunmuşdu. Dahi filosof Xose Orteqa i Qassetin ən böyük xidmətlərindən biri isə magik realizm metodunu ispanilliyə təqdim etməsi idi. Alman filosofu Frans Roh “magik realizm” terminini ilk dəfə öz əsəri “Post-ekspressionizm: Yeni Avropa rəssamlığının problemləri” də işlədir və bu əsər də Xose Orteqa i Qasset tərəfindən ispan dilinə tərcümə edilərək ispanilliyə təqdim edilir.

İntellektual roman yazarı Ramón Pérez de Ayala “1914 lər nəsli” nin dəyərli nümayəndələrindən biridir. Ədibin erkən yaradıcılığında lirika başlıca yer tuturdu və “Yolun rəvanı”, “Möhtəşəm yol”, “Gəzinti yolu” şeirlər toplusunda modernist xüsusiyyətlər hiss olunurdu. Onun yaradıcılığının ikinci mərhələsi – pessimist realıqdan imtina ilə səciyyələnirdi. Yazıçının esseləri simvolik ünsürlər, ideoloji komponentlərlə zəngindir. Romanist Ayalanın əsərlərində allyuziya, gizli fikirlər, intertekstuallıq, kultizm, ellinizm kimi üslub xüsusiyyətlərinin müxtəlifliyi də mövcuddur. Yazıçının yaradıcılığında “Tülkü pəncəsi”, “Belarmino və Appolino” və Yezuit təlim-tərbiyə sisteminin tənqidi mövzulu “Ad Mariorem del Cloriam” romanları əhəmiyyətli yer tutur.

“1914 lər nəsli” nin digər nümayəndələri arasında satirik roman yarıadıcısı Ramón Qomez de la Serna xüsusi yer tutur. Yazıçının “Qara və ağ dul” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“La viuda blanca y negra”) əsəri psixoloji roman hesab olunur. Sujet əsərin burjua və zərif bir mühitdə nəşr olunduğu dövrdə, Madriddə cərəyan edir. Kilsədə etiraf edən dul qadınlardan biri olan Kristiana, hedonist və rüsvayçı Rodriqonun diqqətini cəlb edir. Rodriqo xanımın əsrarəngiz görünüşünə heyran olur və tez bir zamanda sevgili olurlar. Əsərin davamında isə oxucu Rodriqonun qeyri-müəyyən patoloji xarakterləri üzərinə götürən qorxu və fobiya mühitinin yaranmasına şahid olur. Bütün bu psixoloji təzyiqa tab gətirə bilməyən çütlük əsərin sonunda ayrılırlar. Yazıçının digər romanlarına isə “Uyğunsuz” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“El incongruente”), “Böyük hotel” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“El gran hotel”) və

(“Qızılgüllər evi” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“El chalet de las rosas”) misal göstərilə bilər.

Nobel mükafatı laureatı, modernist şair Xuan Ramon Ximénez də “1914 lər nəsli” nin görkəmli nümayəndələrindən biridir. Modernist şair daima gözəlliyin axtarışında idi və o şeirləri bəzi məsələləri aydınlaşdırmaq üçün bilik qaynağı hesab edirdi. Yazıcının “Ürəyin dərinliklərindəki vəhşi” (“Almas de violencia”) əsəri bir növ şairin avtobioqrafiyası hesab edilirdi. Yazıcının yaradıcılığı üç mərhələyə bölünürdü. Bu mərhələlərə “Sensitiv mərhələ” (“La estapa sensitiva”) , “İntellektual mərhələ” (“La etapa intelectual”) və son olaraq “Həqiqi mərhələ” (“La etapa suficiente o verdadera”) daxildir.

XX əsr ispan ədəbiyyatında başlıca yer tutmuş digər bir cərəyan “27-lər nəsli” idi. Əsrin ikinci onilliyində Universitet təhsilli və mütərəqqisiyasi fikirləri olan bir qrup şair Qonqoranın üçüncü yüzilliyinin şərəfinə birləşir. Bu şairlər simbolizm, futurizm, sürrealim kimi Avropa hərəkatından təsirlənmələrinə baxmayaraq inqilabi, siyasi və sosial meyilli düşüncəni təmsil etmirdilər. Onlar keçmiş ənənələri saxlamaqla ispan şeirini modernizə etmək istəyirlər, bununla da ənənə və avanqardlığın birləşməsinə nail olurlar. “27-lər” nəslinin əsərləri şeirlərdə gərgin duyğuları çatdırmaq üçün metaforlardan, yeni sözlərdən daimi və cəsarətli istifadə olunması ilə seçilir. Onun poeziyası, dövrün avanqard cərəyanlarına xas olduğu kimi, sərbəst şeir və vizyoner təsvirlərin istifadəsi ilə xarakterizə olunur. Bu poeziya növü, sürrealist mövzuları ifadə etmək üçün metafora kimi ritorik fiqurların mövcud olduğu intellektuallığa və gözəlliyə yönəlmiş bir dil ehtiva edir. “27-lər” nəslinin ən mühim nümayəndələrindən biri Federiko Qarsiya Lorkadır. Onun romantik pyeslərinə “Donya Rosita və yaxud güllərin dili”, “Ecazkar çəkməçi” aiddir. Yazıcının “Qanlı toy”, “Yerma”, “Bernanda Albanın evi” pyeslərində isə xalq dramlarında qadın faciəsi təhlil olunur. Federiko Qarsiya Lorca “Qaraçı romanserosu” kitabında qaraçı mifologiyası ilə real ispan həyatı təsvirlərinin sintezini yaratmışdır. Yazıcının “Qanlı toy” əsərində faciəvi bir toydan bəhs edilir. Belə ki, Feliks ailəsi ilə düşmən münasibətləri səbəbiylə ana bir oğlunu və həyat yoldaşını itirir. İndi isə onun digər oğlu evlənmək üzrədir. Əsərin növbəti

hissələrində məlum olur ki bəyin evlənməyi istədiyi qızın Feliks ailəsindən bir nəfərlə münasibəti olmuş və onlar sonradan ayrılmışdılar. Toy gecəsi dövlətlilər arasında olan gəlinin keçmiş sevgilisi ilə gəlin qaçmağa qərar verirlər. Onları təqib edən bəy ilə gəlinin keçmiş sevgilisi arasında mübahisə baş verir və nəticədə hər ikisi də ölür. Əsər sevgilisini itirən gəlinlə, yeganə oğlunu da itirən ananın faciəsi ilə tamamlanır.

Servantes milli teatr mükafatı laureatı Rafael Albertidə “27-lər nəslinin” nümayəndələrindən biridir. “Göyərçin haqlı deyil” poeması ədibin ictimai-siyasi mövqeyinin təzahür forması kimi qələmə alınmışdır. Yazıçının yaradıcılığının II mərhələsi – XX əsrdə Barokko üslubunun əksi ilə səciyyələnir. Neoqonqorizmdən (“Daş hörgü”), superrealistik (“Mələklər haqda”) fazaya keçid mərhələsi yaradıcılığında vurğulanır.

Antonio Maçado-İ-Ruisin “27-lər nəsli” nin başlıca nümayəndələrindən biridir. Yazıçının erkən poeziyasında modernist xüsusiyyətlər, vətəndaşlıq pafosu (1930-cu illər), lirikası, həmçinin “zaman” mövzusu mühim yer tutur. A. Maçado- İ-Ruis “Tənhalıq”, “Yeni nəğmələr”, “Kastiliya çölləri”, “İfadə, zarafat, qeydlər, və apokrif professorun xatirələri” əsərlərində ekzistental problemlərə toxunmuşdur.

“27-lər nəsli” nin digər önəmli nümayəndələrinə isə “Nağıl və işarə” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Fabula y signo”), “Səs sənə görədir” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“La voz a ti debida”) “Sevginin səbəbi” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Razon de amor”) şeirlərinin və “Ruben Darionun poeziyası” (Tərcümə bizimdir- A.T) esselərinin müəllifi Pedro Salinas, “Gəlinin romansı” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“El romancero de la novia”) , “Soria” , “İnsan misraları” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Versos humanos”), “Equis və Zeda nağılı” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Fabula de Equis y Zeda”) əsərlərinin müəllifi Xerardo Dieqo və Dodaq kimi qılınclar” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Espadas como labios”), “Cənnətin kölgəsi” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Sombra del paraiso”) , “Görüşlər” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Los encuentros”) , “Ürəyin tarixi” (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Historia del corazon”) əsərlərinin müəllifi Visente Aleixandre kimi görkəmli şəxslər daxildir.

“Məzarlıq albalıları” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Las cerezas del cementerio),
“Kralın babası” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“El abuelo del rey”), “Atamız San - Daniel”
“Sigüenza kitabı” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Libro de Sigüenza”) , “Yaşamaq”
(Tərcümə bizimdir-A.T) (“Del vivir”) ın müəllifi Gabriel Miró Ferrer modernist yazıçı
və “1914 lər nəsli” nin fəal nümayəndəsidir.

1.2. Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığı və həyat yolu

Qabriel Fransisko Viktor Miro Ferrer 28 iyul 1879-cu il Alikante şəhərində dünyaya göz açmışdır. Yuxarı sosial təbəqəli bir ailədən olan Q. Miro 2 uşaqlı ailəsinin ikinci uşağı idi. O, erkən yaşdan çox yaxşı təhsil almışdı. Belə ki, qardaşı ilə birlikdə “Santo Dominqo” adlanan bir kollecdə təhsil həyatlarına başlamışdılar. Bu illərdə dizlərindən birinin xəstəliyindən uzun illər əziyyət çəkmişdir, ancaq həyatının bu mərhələsində hələ yazmağa başlamamışdır. Bir müddət sonra ailəsi ilə birlikdə Real şəhərinə köçmüşdür, ancaq təhsilini tamamlamaq üçün yenidən öz şəhərinə qayıtmışdır. 15 yaşı olanda Valensia Universitetində hüquq təhsili almağa başlamış, daha sonra 5 il davam edən ali təhsil həyatın Granada Universitetində davam etdirmişdir. 1900-cü ildə təhsil həyatını tamamladıqdan sonra Alikante Təhlükəsizlik Şurasında işləməyə başlamışdır. Burada işlədiyi dövrdə estetika haqqında bir çox şey öyrəndiyi əmisi Lorenzo Kasanovanın vəfatından təsirlənmiş və uzun müddət onun xatirəsini unutmamışdır. 1901-ci ildə Q. Miro Alikantedə tanış olduğu, Fransanın Konsulu olan atasıyla orda yaşayan və qısa müddətliyə doğma şəhərinə qayıdan Klemensia Maiqnam ilə ailə həyatı qurmuşdur. Bu niğahdan iki qızları - Olimpia və Klemensia dünyaya gəlmişdir. Onlar həyatları boyunca birlikdə yaşamışdılar.

Qabriel Miro yaradıcılığa çox erkən yaşlardan başlamışdır. O, artıq 1901-ci ildə ilk əsəri “Oxedanın qadını” 1 - (Tərcümə bizimdir-A.T) (“La mujer de Ojeda”) yazmışdır. Bu dövrlərdə bir yazıçı kimi öz ailəsinə baxa bilmirdi. 1908-ci ildə bəxti gətirir və yazdığı “Köçəri” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Nomada”) əsəri ilə “həftəlik hekayə” mükafatının qalibi olur. Q. Miro və ailəsi həyatlarının bir mərhələsini Barselonada keçirirlər və burada yaşadıkları dövrdə onun gündəlik yazıları artıq jurnallarda çap edilməyə başlamışdır. Yazıçı “Xeyriyyə evində” fəaliyyət göstərirdi. Bununla birlikdə o, “Müqəddəs Ensiklopediya” (“Enciclopedia Sagrada”) da yaradıcılıq direktoru kimi fəaliyyət göstərmişdir. Elə burdakı fəaliyyəti onun dinlə bağlı biliklərini genişləndirməyə şərait yaratmışdır. Qabriel Mironun yaxın dostları arasında Alikante şəhərindən olan Oskar Espla, Emilio Varela və Azorinin adlarını çəkmək olar. 1920-ci ildə yazıçıya Təhsil Nazirliyindən iş təklifi gəldiyindən ailəsi ilə

birlikdə Madridə köçürlər. Elə həmin ildə də “Bizim ata San Daniel” əsərini nəşr etdirir. İspaniyanın paytaxtında “İllər və liqalar” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Años y leguas”) əsərini yazmağı davam etdirir. “Xaç bağı” (Tərcümə bizimdir -A.T) (“Huerto de cruces”) məqaləsinə görə 1925-ci ildə Mariano de Cavia mükafatını qazanır. Qabriel Miro bu məqaləni yazmazdan əvvəl “Mələk, dəyirman və mayak ilbisi” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“El angel, el molino y el caracol del faro”) və “Uşaq və böyük” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Niño y grande”) əsərlərini nəşr etdirmişdir. Madriddə yaşadığı dövrdə o, “Los Lunes de El Imparcial”, “El Heraldo”, “Caras y Caretas” və ABC kimi qəzet və jurnallarla əməkdaşlıq etmişdir. Onun qələmə aldığı “Cüzam pələngi” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“El obispo leproso”) həyatında böyük çətinliklərə səbəb olmuşdur. Belə ki, əsər Cüzamlıları müdafiə edən konservativ cəmiyyət tərəfindən qəbul edilmir. Hətta yazıçı İspan Kral Akademiyasından (Real Academia Española) dan iş təkilifi alsa da, cüzamlılarla bağlı yazdığı əsər səbəbiylə bu iş uğursuzluqla nəticələnir. Qabriel Mironun Xorxe Gillen “öz ölkəsinin və öz dövrünün bənzərsiz yazıçısı”, Damanso Alonso isə “dilin ən gərgin və ifadəli rəssamı” kimi təsvir edirdilər, çünki o, XX əsr ispan ədəbiyyatının ən orjinal və yenilikçi yazıçılarından biri idi. Yazıçının son yazdığı əsəri yarımçıq qalır. O, 1930-cu ildə kor bağırsağ iltihabı səbəbi ilə vəfat edir. Ölümündən sonra Q. Mironun bəzi əsərləri yenidən çap olundu və bəzi heç çap olunmayan əsərləri tapıldı. Bu əsərlərə “Alonso Quesadaya məktublar” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Cartas a Alonso Quesada”) və “Qalx Mursiya” Tərcümə bizimdir-A.T) (“ Levántate Murcia”) daxil idi. Qabriel Miro Ferrerin doğma şəhəri Alikantedə yazıçının şərəfinə tikilən “Qabriel Miro Ferrez Kitabxanası” uzun illər fəaliyyət göstərmişdir.

Qabriel Mironun yaradıcılığının əksəriyyəti gözəllik və estetikanı əhatə edir. Elə bu səbəblə də o, bütün oxucular tərəfindən yaxşı qiymətləndirilmir və onu “azların” (“az kütlənin”) yazıçısı adlandırırlar. Qabriel Mironun yaradıcılığı heç bir sabit axımla limitlənməyib, bu isə onun unikalığı hesab edilə bilər. Onun yazı tərzini parlaq nüanslarla doludur və həmişə ən uzaq xatirələri oyaatmağa qadir nostaljiyası ilə fərqlənir. Əsərlərində hissləri və emosiyaları dərinlən təsvir edir, bu isə oxucularda əksiklikləri xatırladır və onları dərinlən düşünməyə vadar edir. Qabriel Miro Ferrezin

yazı dili zəngin, dolğun və heyrtləndiricidir. O, sifətlərdən tez-tez istifadə edir, hekayələrindəki hər bir xarakterə və vəziyyətə özünəməxsus keyfiyyətlər verir. Qabriel Miro əsərlərində emosiyalara önəm verdiyindən, sanki “ mövcud reallığı” inkar edir və “mövcud hisslər” dən daha çox istifadə edir. O əsərlərinin əksəriyyətini doğma şəhəri , əsrarəngiz, gözəl təbiətli, dövrünün xarakterik xüsusiyyətlərini daşıyan Alikantedən ilhamlanaraq yazmışdır.

Yazıçının ilk əsəri 1901- ci ildə çap edilən “Oxedanın qadını” dır. Bu əsər tək cə povest essesi deyil, həm də Qabriel Miro yaradıcılığının erkən dövrünün ilk ədəbi çıxışıdır. Əsas ideyası sevgi, sədaqət və dostluq olan əsər üç hissədən ibarətdir. Onun birinci hissəsi Osorionun dörd ay ərzində yazdığı iyirmi məktubundan ibarətdir. Osorionun yazdığı bu məktublardan hamısı doğma kəndi Maxuelosdan ona xəbərlər danışan yaxın dostu Andresə ünvanlanıb. Əsərin bu hissəsində Osorio, Tomas de Oxedanın keçmiş həyat yoldaşı olan və indi dul qalmış Klaraya bəslədiyi ülvə hisslərdən və məhəbbətdən dostuna bəhs edir. Povest essenin ikinci hissəsində isə Klara Andresə qarşı sevgi hiss etməyə başlayır. Bu hisslərdən xəbər tutan Osorio onları qısqanır və nəticədə onun Andreslə olan dostluğu pozulur. Əsərin sonuncu hissəsində isə hər iki gəncin (Andres və Osorionun) sevgisinin sınağa çəkildiyi məqamdır. Bu hissədə üçüncü personaj- qulluqçu peyda olur və o, Klaraya təcavüz edir. Bu hadisə Andresin sevgisində tərəddüt yaranmasına səbəb olsa da, Osorio dəlicəsinə bir qərar alaraq sevgisini Klaraya etiraf edir. Bu məqamda da Klaranın bu baş verənlərin hamısını əslində bilərək etdiyi və səbəbinin də dostların reaksiyalarını görmək, onların hisslərinin həqiqiliyini yoxlamaq olduğu aydınlaşır. Gənc qadın Osorionun cəsarətindən təsirənərək hər şeyi ona danışır. Və onun reaksiyasının qarşısında Osorioya mehribanlıqla vida edir. Aşiq gəncin ümidlənməsinə səbəb olan bu reaksiya ilə əsər sona çatır.

1903- cü ildə yazıçının ikinci əsəri “Hilvanın səhnələri” də (Tərcümə bizimdir- A.T) (“Hilvan de escenas”) çap olunur. Qabriel Miro Ferrez öz dövrünün siyasətini əsərdə əks etdirmişdir. Əsər diqqətlə oxunulduğunda açıq-aydın nəticələrə gəlmək mümkündür. Belə ki, Oliqarxiya ilə eyniləşdirilməsi və Qabriel Mironun hadisələrə

hökmranlıq edən tarixi şəxsiyyətləri təsvir etməsi əsərin ən çox diqqət çəkən məqamlarıdır. “Hilvanın səhnələri” əsərində dövrün iki partiyasına mənsub siyasətçilərdən ibarət oliqarxiya səhnələrinin mövcudluğu, sujet xəttindəki personajların həm ictimai, həm də ailə, sosial münasibətləri ilə bu yerin hakim qüvvələrinə çox oxşayırlar. Bir əsərdə siyasi məqamları bu qədər bənzər şəkildə ifadə edən ilk ispan yazıçı Qabriel Mirodur. Lakin oxucunun nöqteyi-nəzərindən mətnin keyfiyyəti onun real hadisələr ilə əlaqəsindən daha önəmlidir. Əsərin sujet xəttində Pedro Luis adlı bir həkimin, yerli siyasi patronun bacısı qızı Karmenlə olan imkansız sevgisindən bəhs edilir. Onlar bütün çətinliklərə rəğmən evlənməyə nail olsalar da, daha sonra bölgənin sahibi və xanımı, Karlistlərin nəslindən olan Donya Trinidad, Pedronun yetim olduğunu öyrənir və bu evliliyi pozur. Əsər də elə həmin bölgədə cərəyan edir və buranın sakinləri Donya Trinidad başda olmaqla savadsız və acgözdürlər. Onlardan fərqli olaraq Pedro Luisin həm savadı, həm də alicənablığı bu insanların xoşuna gəlmirdi. Elə bu səbəblə də bölgənin sakinlərinin nöqteyi-nəzərindən Pedronun yeganə qüsuru olan yetimliyindən istifadə edərək onu sevgilisindən ayırırlar (20; 2012).

Qabriel Miro 1904- cü ildə ilk qısa romanı “Yaşamaq” ı (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Del vivir”) qələmə alır. Bu əsər eyni zamanda yazıçının qələmə aldığı ilk səyahət əsəri olduğunda Sigüenza obrazı da ilk dəfə burda oxucuya təqdim edilir. Bu obraz əsərdə Alikante şəhərinin yaxınlığında yerləşən Persent qəsəbəsinə səyahət edir. Sigüenzanın əsas məqsədi bu qəsəbədə yaşayan cüzamlılardan məlumat almaqdır. Əsərdəki 10 hissə boyunca baş personajın bu səyahətində gördükləri, eşitdikləri, hiss etdikləri nəql edilir. Sözügedən hekayə iki zamanda cərəyan edir. Belə ki, gecələr qara və ümitsiz olduğu halda, səhər çağları isə xoşbəxtlik qırıntıları ilə Sigüenzaya sanki hədiyyə verərək onu ümidləndirir. Baş personaj bir mehmanxanada cüzamlılarla qarşılaşır və elə bu hissədə Q. Miro onları təhlil edir. “Yaşamaq” əsəri yazıçının bəzi yaxın dostları istisna olmaqla oxucular tərəfindən çox da yaxşı qarşılanmırdı, hətta bəziləri onu artıq köhnəlmiş naturalist üsürlərdən istifadə etməsiylə günahlandırır (20; 2012).

Q. Miro 1908-ci ildə “Dostumun romanı” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“La novela de mi amigo”) əsərini qələmə almışdır. Bu roman yazıçının avtobioqrafiik xarakter daşıyan yaradıcılıq nümunələrindən biridir. Əsərin protoqonisti Federiko real dünya ilə əlaqəsini kəşib, uydurma dünyanın tərkib hissəsi olur. Əsərdə Federikonun sənətçi həyatı ilə Mironun ədəbi həyatı müqayisə edilir və bu müqayisə zamanı oxucuyu təəcübləndirən bənzərliklər üzə çıxır. Federiko obrazı bədii nümunənin ilk dörd səhifəsində avtobioqrafiyasının müəllifi kimi görünür. O, ədəbi eyhamlarla dolu bir tərzdə balaca bacısı Lusitanın faciəli ölümünü birinci şəxsin dilindən rəvayət edir. Federikonun mənliyi hər şeyi zəbt edir və oxucunu öz çıxışının alıcısı olduğuna inandırır. Yeri gəlmişkən, romanın məkan-zaman istinadı, sanki Federikonun intim faciəsi üzərindən uydurma kainatı mərkəzləşdirmək üçün çətinliklə təsvir edilmişdir. Bu narradorun fiquru həmsöhbətinin etimadları boyunca çox təmkinli olaraq qalır. Onda belə təəssürat yaranır ki, Federikonun dərdlərinin nəqli ilə onları imtiyazlı alıcı kimi qəbul edən oxucu arasında heç bir vasitəci yoxdur. Q. Miro “Dostumun romanı” əsəri ilə 19-cu əsrin realistliyini qırmaq istəyir. O, elə bu səbəblə də əsəri yenilikçi bir bədii perspektivə, “dərhal” kimi təqdim olunan diskursa yerləşdirir.

1908- ci ildə yazıçı “Köçəri” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Nomada”) əsərini də nəşr etdirmişdir. Əsərdə Alikantenin kəndlərindən biri olan Xixonada yaşayan Don Dieqonun hekayəsi oxucuya çatdırılır. Protoqonist həyat yoldaşını və qızını itirib və bu itkinin öhdəsindən gəlməyə çalışır. Onun bacısı Elvira və dostları nə qədər çalışsalar da, baş personajı düşdüyü bu depressiv vəziyyətdən xilas edə bilmirlər. Yaşadığı bu böyük ağrının öhtəsində gələ bilmək üçün Dieqo həddindən artıq çox pul xərcləməyə və dəbdəbəli bir həyat yaşamağa başlayır. Protoqonistümidisizcəsinə ona itirdiyi sevdiklərini xatırladan doğma kəndindən uzaqlaşır və İspaniyanın digər bölgələrini, Fransanı gəzməyə başlayır. Dieqo hər nə qədər bu səyahətləri zamanı yaşadığı kədəri unutduğunu düşünsə də, səyahətlərinin birində qarşılaşdığı kiçik bir qız uşağı ona öz qızını və dərin kədərini yenidən xatırladır. Protoqonist nə qədər qaçsa da, yaşadığı itkidən uzaqlaşa bilməyəcəyini anlayır və doğma kəndinə geri dönmək qərarına gəlir. Xixona kəndinə qayıtdığı zaman Dieqonu yeni bir pis hadisə ilə - sadıq dostu olan, itinin itkisi ilə qarşılaşır. Don Dieqonun əsərin əvvəlində həyat həsrəti həddən artıq

çox olduğundan mübarizə aparır, lakin sonda o, məğlub olur və “artıq heç nə mənə önəmli deyil” deyə qışqırır. Əsər üçüncü şəxsin dilindən nəql edilməsi və tez-tez zaman atlamarı yaşanması hekayənin oxunuşunu çətinləşdirir (14; 2019).

Q. Miro 1909- cu ildə “Sınıq palma” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“La palma rota”) əsərini qələmə almışdır. Bu əsər böyük həssaslığa malik bir romandır və elə bu səbəblə də orta burjuaziya nühitində təhsil almış gənc Q. Mironun xüsusiyyətlərini həssaslıqla əks etdirir. Palma Levantenin tipik simvoludur, buna görə də öz mənşəyini nüanslandırır. Fırtına səbəbiylə palma sınır, bu hadisə simvolik xarakter daşıyırş Yəni, əsərin protoqonistinin sevmək hissiyatına sahib olsa da sevə bilməməsinə işarə edir. “Sınıq palma” əsərinin protoqonisti əsəbi və dəyişkən xarakterə sahib Aureliodur. Hər nə qədər pis xarakterli görünə də əslində onun niyyəti yaxşıdır. Çünki o, jurnalı olan, lakin abunəçiləri olmayan cənab Qraezə kömək edə bilmək üçün bərbər salonunda iş axtarır. Amma Aurelionun sahib olduğu bəzi xüsusiyyətlər istəmədən də olsa jurnalın abunəçilərinin və şirkətin irəliləyişinə əngəl olur.

Yazıçı 1909- cu ildə digər bir əsəri “Müqəddəs oğul” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“El hijo santo”) əsərini qələmə alır. Roman çap edildiyi dövrdə çox böyük problemlər yaşanmış, yüzlərlə hekayənin prödüsseri olan həftəlik bir jurnalda dərc edilməyə məhkum edilmiş, buna görə də arxa otaqda qalaraq unudulmuşdur. Əsərin marginallaşması yazıçıya kitabın davamlılığına nail olmağa imkan vermədi. “Müqəddəs oğul” əsərinin protoqonisti Fermin adlı gənc keşişdir. Anası Fermini kilsədən əldə edilə biləcək pul üçün keşiş olmağa məcbur etmişdi. Protoqonist aşıq olur, ancaq bu sevgisini susqunluq içində yaşamağa məcburdur. O, İqnasioya aşıqdır və anası bu sevgidən şübhələnərək oğlunu keşiş olmağa məcbur edir. İki aşıq xarakterlərinə görə bir-birindən tamamiylə fərqlənirlər. Fermin iradəli, güclü və əzimidir, İqnasio isə onun əksinə sadələvh və vulqardır, öz arzularını həyata keçirtmək üçün mübarizə aparmır. Və əsər aşıqlərinin cəmiyyətdə qoyulan qadağalarla əlaqədar sevgilərini bitirmələri ilə və Ferminin yalnız keşiş kimi deyil, həm də anasının istəklərini özününkündən qabağa qoyduğu kimi sözün əsil “Müqəddəs oğul” adına layiq olması ilə sonlanır.

Qabriel Mironun 1909-cu ildə çap etdirdiyi sonuncu əsəri isə “Anton Hernandonun sevgiləri” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Amores de Anton Hernando”) dir. Yazıcının bu əsəri də, digər yaradıcılıq nümunələrinin əksəriyyətində olduğu kimi Levant ərazisində cərəyan edirdi. “Anton Hernandonun sevgiləri” əsərində müəllif, təkcə bədbəxt sevginin deyil, eyni zamanda insanı tətmin və xoşbəxt edən sevginin də faciəli sonlara səbəb ola biləcəyi fikrini təkrarlayaraq oxucuya aşılıyır. Bu fikir əslində əsərdə daha üstü qapalı və gizli formada oxucuya çatdırılır. Oxucuya tamamiylə aydın formada çatdırılan fikir isə iradənin sevgiyə təsir etməsi və digər tərəfdən də qürurun insanın sevgisinin qatili olması, beləliklə də sevgilərin faciəvi sonluğa məhkum olması ideyası idi.

Müəllif 1916- cı ildə “Hasarın içində” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Dentro de cercado”) əsərini qələmə alır. Bu romanında Q. Miro bundan əvvəlki əsərlərində əks etdirdiyi həssaslığı, məsələn, “Sınıq palma” -da əks olunan sevgi kimi hissləri vurğulamağı buraxır. “Hasarın içində” əsərinin protoqonisti əxlaqi dəyərləri olmayan, yalnız pulla maraqlanan və öz məqsədlərinə çatmaq üçün sevgidən sui- istifadə edən bir insandır. Əsərin baş personajı, memar Luis Menendez eyni zamanda iki qadının da sevgisini əldə etməyə nail olur. Bu qadınlardan birincisi onun həyat yoldaşı olan Librada ədaləti və mütləq sədəqədi təmsil edirdi və daha konservativ təbiətə malik idi. Digər qadın Laura isə daha canlı və poetik təbiəti ilə seçilirdi, elə bu da onun daha əlçatmaz olmasına səbəbiyyət verirdi. Luis hər iki qadının da xarakterinə heyran olur və bu xarakterləri bir qadında birləşdirmək istədiyindən və bunun da mümkünsüz olmasından hər ikisiylə də eyni anda münasibət yaradır. İlk əvvəllər bu cür münasibət Luisə xoş gəlsə də, daha sonra o, mənəvi olaraq yorulmağa başlayır. Laura alicənab, ulu sevgini Librada isə ondan fərqli olaraq daha təvazökar və sakit eşqi təmsil edirdi. Luis əvvəldən “qadağan olunmuş” Lauraya həyat yoldaşına olan sevgisini sarsıtmadan və incitmədən onunla münasibət yaratmaq istədiyini etiraf etmək istəyirdi. Luis Lauranı sevməyin və itirdiyi sevgi hisslərini onunla bərpa etmənin, həyat yoldaşını yalnız qoyaraq, ondan uzaqlaşmasından daha az günahkar olduğuna inanırdı. O, düşünürdü ki Laura ilə vaxt keçirdikcə, həyat yoldaşı Libradaya olan sevgisini də yenidən özünə xatırlada biləcək. Laura isə öncədən Luisin diqqətindən məmnun olub

ona qarşılıq versə də, daha sonra bütün cəsarətini toplayaraq gəncin sevgisini rədd edir. “Hasarın içində” əsəri Qabriel Mironun əslində heç də uzaqda qalmayan, daha emosional və həssas tərzdə qələmə aldığı gənclik illərindən qoptuğunu və bundan sonra yaradıcılığını daha realistcəsinə davam etdirəcəyini aydın şəkildə əks etdirir.

Qabriel Miro 1917- ci ildə “Sigüenza kitabı” əsərini qələmə almışdır. Baş qəhramanı Sigüenza olan əsər, avtobioqrafik xüsusiyyətləri də özündə cəmləşdirir. Müəllifin əsəri yazarkən avtobioqrafik üsürlərdən istifadə etməsinin səbəbi, tərcümeyi- halını danışib oxucu ilə səmimiyyət yaratmaq deyil, bu xüsusiyyətlərdən sənətin xeyrinə istifadə etməkdir. Sigüenza obrazı, Don Kixotda olduğu kimi, ən azı dolayı istinadlar vasitəsilə eyni müəllifin digər əsərlərinə istinad edən metaədəbiyyat yaradır. Sigüenza Q. Mirodan fərqli, uydurma personajdır, o, müəllifin dünyanı mühakimə edən tənqidçi funksiyasını yerinə yetirmək üçün istifadə etdiyi vasitədir. Sigüenza personajı əslində Qabriel Mironun sadəcə bir alter eqosu deyil, eyni zamanda estetik və qnoseoloji ehtiyacla yaradıldığı 1903- cü ildən, öz vəzifəsini yerini yetirərək vidasına kimi ömrünü 25 ildən çox davam etdirən mürəkkəb bir personajdır. Bu qədər uzun müddət ərzində yazıçının müraciət etdiyi bir personaj olsa da, onun mövcudluğu davamlı deyil. Sigüenza obrazına ilk dəfə müəllifin 1904- cü ildə yazdığı “Yaşamaq”, sonuncu dəfə isə 1928- ci ildə qələmə aldığı “İllər və liqalar” əsərində rast gəlmək mümkündür. Bu mətnlərin hamısında personaj öz təkamülünə sahibdir, elə bu səbəblə də oxucu xarici istinadlardan çox bu hissəyə diqqət yetirməlidir. Trilogiyanın ilk kitabında protoqonist müəllifin həyat təcrübələrindən bəhrələnir, daha sonrakı kitabda özünü müəllifin dostu kimi təqdim edir və axırncı kitabda isə öz yolu ilə irəliləmək qərarına gəlir. Qabriel Mironun xüsusiyyətlərinin əksəriyyətini özündə birləşdirən Sigüenza obrazı, sözsüz ki müəllifin doğma şəhəri Alikanteyə və onun gözəl mənzərəsinə vurğundur. Q. Miro bu doğma detal vasitəsi ilə oxucularla doğma və təsirli bir əlaqə yaratmağı bacarır. Müəllifin qızı Klemensiya Sigüenza obrazının göründüyü bütün ədəbi qaynaqları redaktə edir və 1952- ci ildə “Sigüenzanın qeydləri” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Glosas de Sigüenza”) adı ilə nəşr etdirir.

1919- cu ildə “Yatmış duman” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“El humo dormido”) əsəri Q. Miro tərəfindən qələmə alınmışdır. Təsəvvürlərdən , təzyiqlərdən və mühitdən ibarət əsər yazıçının üslubunun,qüsursuz şəxsiyyətinin nümunəsidir. “Yatmış duman” əsəri on dörd fəsildən ibarətdir, 1918 – 1919 - cu illər arası “La Publicidad” -da dərc edilmiş və 1919 - cu ildə kitab kimi nəşr edilmişdir. Bu əsərdə Q. Miro uşaqlığından və kövrək duyğularından bəhs edir. Qabriel Miro əsərdə hər zaman istifadə etdiyi texnikalardan birindən “pıçıldamaq” poetikasından istifadə etmişdir. Yəni, “hər şeyi açıq formada söyləməyən, lakin hər şeyi özündə ehtiva edən yaradılmış söz kimi olan” bir üslubdan əsərindəki ideyaları ifadə etmək üçün istifadə etmişdir.

Müəllif 1921- ci ildə “Atamız San Daniel” əsərini yazmışdır. Əslində bu əsər iki hissədən ibarətdir. Əsərin ikinci hissəsi 1926- cı ildə müəllif tərəfindən qələmə alınan “Cüzamli Yepiskop” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“El obispo leproso”) – dır. “Atamız Saint- Daniel” əsərində Levililər şəhərlərindən biri olan Olezanın inkişafı və süqutu oxucuya çatdırılır. Dini motivlər daşıyan əsər eyni zamanda avtobioqrafik xüsusiyyətləri də özündə cəmləşdirir. Qabriel Miro əsərdə uşaqlıq xatirələrindən də bəhs etmiş, hətta Yəhudi İnternat məktəbində keçirdiyi dövrləri də qələmə almışdır. O, Olezada keçirdiyi zamanı böyük şadlıqla xatırlayır. Digər tərəfdən yazıçı dini fanatizmdən, bununla da Sant Daniieldən bəhs edir. Əsərin məzmunundan Qabriel Mironun kilsəyə qarşıdurmasının səbəbinin Kompaniya Kollecində keçirdiyi dövr olduğu məlum olur. Bununla belə yazıçının dinə, katolizmə inamı var. Alikante Universitetinin ispan ədəbiyyatı professoru Miqel Angel Lozano Marco öz nəşrində “Atamız San Daniel” dən bəhs edir, bu orjinal, göz qamaşdıran, dərin və emosional romanın Qabriel Mironun romanlarının kulminasiya nöqtəsinə və ispan romanının şah əsərlərindən birinə çevrildiyini vurğulayır.

Eyni ildə müəllifin qələmə aldığı digər əsər isə “Mələk, yer dəyirmanı və mayak ilbizi” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“El ángel, el molino y el caracol del faro”) – dir. Əsər öz aralarında müəyyən vəhdət təşkil edən beş qrup hekayədən ibarətdir. Əsərdə mələklər yerə enir, çayların, heyvanların səsi var. Bununla belə, “Mələk, yer dəyirmanı və mayak ilbizi” avtobioqrafik elementinə, lirik üslubuna və fəlsəfi

məzmununa görə Sigüenzanın trilogiyasına “Yatmış duman”a (Q. Mironun xronologiyasında hər ikisi daha əvvəl yazılmışdır) bənzəyir. Bu əsərin avtobioqrafik elementi də müəllifin həyatına başqa bucaqdan yanaşır. Sigüenza və “Yatmış duman” kitablarında ümumən bəşəriyyətin əxlaqi qüsurlarını (xüsusilə də sevginin yoxluğunu) araşdırmaq üçün tərcümeyi- haldan istifadə edirsə, “Mələk” Q. Mironun özünün digər insanlarla paylaştığı təkəbbür və şöhrət axtarışını satirikləşdirir. Əsərin seqmentlərinin tərtibindən bir qədər əvvəl Mironun həyatının tədqiqi oxucuya sadə görünən fəlsəfi-əxlaqi təmsillərin mənasını anlamaq üçün bəzi ipuçları verir. Əsəri tamamiylə avtobioqrafik adlandırmaq mümkün olmasa da, müəllifin həyatı ilə yaradıcılıq nümunəsində bənzərliyin həddindən artıq olması nəzərə çarpır.

Qabriel Miro 1922- ci ildə “Uşaq və böyük” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Niño y grande”) əsərini çap etdirmişdir. Yazıçının dərin emosional, ləng təsvir verməsi və sifətlərin bol istifadəsinin təbiiliyi onun səhifələrində mükəmməl şəkildə hiss olunur. Əsərdə personajlar yüksək arxetipik xüsusiyyətlərə malikdirlər: ağrıya müqavimət göstərən, həyatı varlığa immanet qadın qəhrəman; eyni zamanda zəif və etibarsız olan mülayim kişi xarakteri; Alikante kənd şəhərlərində və dini qurumlarında heteredoks həyat formaları; ümumiyyətlə, vitalizmin əzablara qarşı mübarizəsi, məyusluğa aparan əmin bir yol. “Uşaq və böyük” əsəri bir yeniyetmənin sevgisindən bəhs etməklə yanaşı, XX əsr ilk onilliklərinə məxsus olan qüdrətli ədəbi zənginlik, metaədəbiyyata məxsus üslubun xüsusiyyətləri də özündə cəmləşdirir.

Qabriel Mironun 1925- ci ildə nəşr etdiyi “Cüzamlı yepiskop” əsəri, “Atamız San Daniel” in davamıdır. Mövzu Olezanın əfsanəvi həyatının ikinci hissəsini əhatə etsə də, eyni zamanda dəhşətli bir xəstəlikdən əziyyət çəkən baş rahibin hekayəsini də əks elətdirir. Əsərdəki hadisələr 10 ildən çox davam edir. Sujet xətti bəzən yepiskop sarayında görünən şəhər yepiskopunun ətrafında cərəyan edir və bəzən də gözlənilməz epizodlar baş verir. Sujetin digər əhəmiyyətli və sirli hissəsi isə şəhər yepiskopunun Paulina adlı bir qadına platonik sevgisidir. Qadın həyat yoldaşının və dəhşətli baldızı Elviranın əsarəti altında yaşayır və heç öz azadlığını düşünməyə belə gücü yoxdur. Onun oğlu Pablo balaca qəsəbənin ruhsuz həyat tərzini təbii bir formada yüksəldən

yeganə insan olan Maria Fulgenciadan təsirlənir. Dekanın qızı olan Maria Fulgencia isə cənab Amansio ilə evlənməyə qərar verənə kimi vəsvəşələrlə yaşayır. Əsərin sujetinin irəliləyən hissələrindən Pablo və Maria bir-birinə aşiq olurlar və bununla da qadın həyat yoldaşı Amansioya xəyanət edir. İsterik və qəddar qardaşı cənab Alvaronun evində olan Elvira isə qardaşı oğluna təsir etməyə çalışır. O, xanım Paulinanın çox gözəl olduğu üçün başqalarının diqqətini cəlb edə biləcəyini və elə buna görə də indi olduğu qədər azad buraxılmamasını iddia edir. Elə bu iddialar da, gülünc və görkəmli insan olan cənab Amanisio ilə öz xəttatlıq bacarıqlarına sadıq olan cənab dekan kimi personajların arasında qəhrəmanlığı ilə seçilən Pablounun anasına olan münasibətində dəyişimin yaranmasına səbəb olur. Əsərin sujet xətti boyunca hadisələr eyni personajların ətrafında cərəyan etsə də, Oleza qəsəbəsinin digər sakinlərinin olan hadisələrə münasibətini də müəyyən zaman dilimində görə bilirik. Bəzi oxucular müəllifin mesajının bəzi personajların qərarlarından dönməsinə səbəb olan qatı və məntiqsiz bir təhsil almalarını tənqid etməsi olduğunu düşünürlər. Əsərdəki epizodların ayrı-ayrılıqda təqdim olunmasının səbəbi, onları birləşdirərək yenidən tərtib edən oxucu olmasına şərait yaradılmasıdır. Bədii ölçüləri vurğulamağa yönəlmiş arqumentin quraqlığı əsərin oxunmasını çətinləşdirir. Əsərin personajları ixtiraçılıqla, vurğulanan nüanslarla, incə və mürəkkəb ifadələrlə sonsuz şəkildə təhlil edilir. Əsərdə mövcud olan personajlar qəhrəman profilləri olmayan, mistik, poetik və bədxah və əvvəlcədən müəyyən edilmiş xəttə tabe olmayan gündəlik insanlardır. Dahi filoloq və Q. Mironun da daxil olduğu “14- lər nəsli”nin görkəmli nümayəndəsi Xose Orteqa i Qasset deyirdi: “Yaxşı yaxud pis roman kimi ayrılmazdan öncə, Q. Mironun əsəri işıqlarla və şəkillərlə işlənmiş, az qala əl qaldırıb gözləri örtərək oxunmalı olan möhtəşəm, əks-səda doğuran kitabdır” və o əlavə etmişdir “Cüzamlı yepiskop” un bənzər mövzulu əsərlər arasında rəqibinin olmadığını söyləmək məni çox qıcıqlandırır”. Yazıçının əvvəl yazdığı “Atamız San Daniel” əsərinin vəhdətindən və sıxlığından məhrum olsa da, situasiya zənginliyinə, lirik ahənginə görə onu üstələyir.

1928- ci ildə çap edilən “İllər və liqalar” Qabriel Mironun sonuncu əsəridir. Əsərin protoqonisti müəllifin daha öncə digər iki (“Sigüenzanın kitabı” “ Yaşamaq”) əsərində də gördüyümüz Sigüenzadır. Kitabın avtobioqrafik aspekti var və bu Alikante

bölgələrini gəzən Sigüenza obrazı vasitəsiylə müəllifin təcrübələrinə əsaslanır. Əsər sujet xətti olmadan müəyyən davamlılığı qoruyan və çox diqqətli estetik nəsrdən qidalanan silsilə çaplardan ibarətdir. Q. Miro kəskin həssas qavrayışdan gələn təsviri XX əsrin əvvələrində şəhər mühitindən uzaqda yerləşən mənzərələr və personajlar ətrafında fəlsəfi təbiətin əks olunması ilə birləşdirir. Əsərdə müəllifin yaratdığı üslub gələcəkdə “27- lər nəsli” nin nümayəndələrinin yaradıcılıqlarında olan əsərlərə də təsir göstərmişdir. “İllər və liqalar” kitabının protoqonisti Sigüenza, ətrafındakı dünyanın mənə kəsb etdiyi və “mən” inin ucsuz bucaqsız bölgələrinin bir hissəsini təşkil etmək üçün sadəcə vəziyyət şəraitindən kənara çıxan xarakterdir. “İllər və liqalar” qəhrəmanla təbiətin onun bir elementi kimi mənsub olduğu o dərin birləşmənin nəticəsidir ki, şüurla təbiət arasında, Sigüenza və Levante arasında nüfuzu başa düşmək lazımdır, çünki “duygular” onları mümkün edən təcrübə olmadan mövcud olmazdı. Kitabda hər şey Sigüenzadan asılı olsa da, söhbət möhürlənmiş dünyadan deyil, genişlənmiş üfüqlərdən, geniş məkandan və müvəqqəti dərinlikdən gedir. Bura həyatları və xatirələri, yəni hekayələri ilə müxtəlif varlıqların yaşadığı dünyadır. Onların hamısı baş qəhrəmanla əlaqəlidir və ya ondan əvvəl başqaları tərəfindən oyandırılır, az-çox müstəqil hekayələr və ya epizodlar illüziyası yaradır, yalnız məkanı və vaxtı diqqət mərkəzində saxlayırlar. Və burada kitabın qısa, lakin mənə ilə dolu başlığı görünür: illər və liqalar insanın həyatına istinad edən zaman və məkan ölçüsüdür; təbiətin daimiliyi daxilində onun məhdudluğunun əlamətləridir.

Qabriel Mironun ədəbi başlanğıcları oxucuya müəllifin yaşadığı və ya tanıdığı sosial reallıqdan qaynaqlanan personajların, yerlərin və mövzuların müəyyən edilməsi üçün böyük dəyərdə məlumatları təqdim edir. Onun əsərlərinin əksər hissəsi aralarında cüzi süjet əlaqəsi olmayan boş rəsmlərin xarakterini vurğulayır. Onun "çap" texnikasının, qısa impressionist rəsmlərinin nəticəsini, xristianlığa bədii baxışını əks etdirən bəzən də bəzəkli bir görünüş verən və də yevangelist personajlarla əhatələnmiş “ Tanrının Ehtirasının Fiqurları” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Figuras de la Pasión del Señor”) əsəridir. Azorin kimi Q. Miro da, mənzərəyə vəcdlə baxır və onu insaniləşdirirdi. “Böyük nəsr şairi” hesab edilən müəllif, dili zənginləşdirir, duyğuların sevinc dolu dolğunluğunu və zamanın axarını çəkirdi. Rikardo Qulon Mironun

hekayələrini lirik romanlar kimi təsvir etmişdir. Bu deməkdir ki, Q. Miro və onun kimi başqa lirik roman müəllifləri hadisələri nəql etməkdən daha çox, diqqətlərini hisslər və onların ifadəsinə verirlər. Keçmiş hissləri, təlqin və yaddaş vasitəsilə davamlı indiki zamana daxil edən Alikantedən olan müəllifin əsərinin əsas mövzusunı müvəqqətilik təşkil edir. Duyusallıq Q. Mironun ədəbiyyatında yaradılış və bilik formasıdır. Qabriel Miro belə zəngin və əhatəli yaradıcılığı ilə illər keçsə də Qərb ədəbiyyatında bütöv bir dövrün ədəbi zirvələrindən biri olan lirik romanın ən görkəmli nümunələrindən biri kimi təqdim edilməyə davam edəcəkdir.

Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığında ən əhəmiyyətli yer tutan əsərləri arasında “Məzarlıq albalıları” və “Kralın babası” əsərlərini xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır.

II FƏSİL

Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığında qədim adət- ənənələrin və müasirliyin diskursiv təhlili.

2.1. Qabriel Mironun “Məzarlıq albalıları” əsərində qədim adət- ənənələrin və müasirliyin müqayisəli təhlili

Müasir ədəbiyyatşünaslığın ən aktual problemlərindən hesab edilən diskurs, yazıçının dünyaduyumuyla yanaşı, özünəməxsus bədii xüsusiyyətlərinə başa düşüləcək dərəcədə təqdim etmə bacarığına malikanlıq kimi də yozula bilər. Diskurs intellektual oxucu və yazıçı arasında süni birləşməyə girərək elə əsərin ilk cümlələrindən əsas ideyanın aşkarlanmasına şərait yaradır. Oxucu tərəfindən yazıçı diskursunun düzgün qavranılmaması əsərin mahiyyətinin dərk edilməsində müəyyən problemlər yarada bilər. Nümunə üçün deyə bilərik ki, Xorxe Luis Borxesi, Qabriel Qarsiya Markesi oxumayan, yaxud Latın Amerikasına ədəbiyyatının əsas yaradıcı metodlarından biri olan magik realizmdən xəbərsiz olan oxucu üçün bu yazıçıların yaradıcılığı, onların dünyaduyumu çətin və anlaşılmaz ola bilər. Çünki oxucu və müəllif arasında gözlə görünməyən əlaqəni, yazıçının dünyabaxışını, real həyat hadisələrini qiymətləndirməsini məhz diskursiv təhlil vasitəsiylə əldə etmək mümkündür. Ümumiləşdirərək belə deyə bilərik ki, diskurs dildə təsbit edilən dünyanı müəllif tərəfindən görmə və həqiqəti nizamlama vahididir. Yazıçı öz şəxsi həyat təcrübəsindən irəli gələrək dünyanı əks etdirir, hətta onu yenidən qurur. Müasir ədəbiyyatşünaslıqda son dərəcə geniş yayılmış bu anlayış strukturalizmin, semiotik prosesin xüsusiyyəti kimi şərh olunur.

İspan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığında məhz bu kontekstdə xatırlanıb araşdırılması təqdirə layiqdir. XX əsr İspan ədəbiyyatının ən görkəmli ədibləri sırasında olan və həmin dövrdə ədəbi-mədəni

hadisə kimi İspan ədəbiyyatı tarixində iz buraxmış “14-lər nəsli” yaxud “Novecentismo” cərəyanının nümayəndəsi olan Qabriel Miro Ferrerin yaradıcılığında rast gəlinən qədim adət-ənənələrlə müasirliyin qarşıdurması mövzusu dikursiv planda təhlilə əsaslı zəmin yaradır. Müəllifin “Məzarlıq albalıları” romanı bu aspektdən diskursiv təhlilə açıqdır. Roman iki şəxsin sevgi münasibətlərinin timsalında nəsillərarası anlaşma problemini təzahür edən bədii nümunədir. Əsərcavan tələbə Feliksin ortayaşlı Beatriz və qızı Xulia ilə gəmidə tanışlığı sujeti ilə başlayır. Feliks ilə Beatriz bir-birlərindən ilk görüşdə təsirlənirlər. Onlar bir müddət söhbət etikdən sonra məlum olur ki, Feliksin əmisi Beatrizin həyat yoldaşının keçmişdəki iş ortağıymış və hətta Beatriz Feliksin uşaqlığını xatırladığını söyləyir. Bu tanışlıqdan sonra Feliks tez-tez Beatrizin evinə gedir və hər kəs bu ziyarətlərin səbəbinin Xulia olduğunu düşünür, əslində isə Feliksin diqqətini çəkən onun anası Beatriz idi. Onların söhbətlərinin birində, Feliksin əmisi və Beatrizin 15 il əvvəl sevgi münasibətlərinin olduğu məlum olur, bu münasibətdə həyat yoldaşı xəbər tutduqdan sonra Beatrizə Quillermo ilə görüşməyi qadağa edir. Əslində Feliks xarici görünüşcə Beatrizin keçmiş sevgilisi Quillermoya, yəni əmisinə çox bənzəyirdi buna görə də Beatriz onu hər gördüyündə ötən günləri xatırlayırdı. 15 il əvvəl vəfat etmiş Quillermonu Beatriz hələ də onu unuda bilmirdi. Qadın Feliks ilə münasibəti olmasını istəmirdi. Çünki bu münasibətin sonunun illər əvvəl olduğu kimi pis nəticələnəcəyini düşünürdü. Ancaq Beatriz Feliksin ilk sevdiyi qadın idi və o ilk məhəbbətindən uzaq durmaq istəmirdi. Qabriel Miro bu iki fərqli obrazın üzərində sanki qədim adət-ənənələrlə müasirliyin qarşıdurmasını göstərmək istəyir. Belə ki, Feliks yaşı ilə əlaqədar daha səbirsiz, həyəcanlı və cəsurdur. Beatriz isə bu yaşına kimi gördükləri, yaşadıkları ilə əlaqədar daha təmkinli və ehtiyatlıdır. Bu münasibətlər sanki nəsillərarası körpü rolunu əvəz edir. Əsər boyunca qədim ənənələr və müasirliyin problemləri üz-üzə qoyulur. Belə ki, XX əsr İspaniyasında qadınlar tünd paltarlar geyinir, siqaret çəkmir, əylənmirdilər. Hətta velosiped sürməyi yüngülxasiyyətli qadınların əyləncəsi hesab edirdilər. Beatriz də bu xüsusiyyətlərə görə həmin qadınlar arasında sevilirdi. Belə ki o, digər qadınlardan fərqli olaraq siqaret çəkər, velosiped sürər və açıq rəngli paltarlar geyinirdi. Müəllif Beatrizi sevməyənlərin timsalında qədim, ənənəvi İspan qadınlarını,

baş qəhrəman obrazıyla isə müasirləşmiş ispan qadınını təsvir edirdi. Bununla da yazıçı iki müxtəlif dünyanı qarşı-qarşıya qoyur.

Qadın qəhrəman bütün qorxularına baxmayaraq, Feliks ilə münasibətə başlayır. Feliksin ailəsi bu münasibətdən şübhələndiklərindən onu başqa bir şəhərə, bibisinin yanına göndərirlər. Digər tərəfdən Beatrizin həyat yoldaşı qızı Xulianın Feliks ilə evlənməsini istəyir. Bunu istəməsinin əsassəbəbi Feliksin atası ilə iş münasibəti qurmaq istəyi idi. Feliks səyahət zamanı yeni insanlarla tanış olur. Müxtəlif xarakterlərə malik bütün bu obrazlar – onu sevməyən bibisi, bibisi oğlu Silvio və Feliksə aşiq olan əmisi qızı İsaabel oxucuda emosional ruh gərginliyinin artmasına səbəb olur. Feliksin bibisi, oğlu Silvionun qardaşı qızı İsaabel ilə evlənməsini istəyirdi. Amma nə İsaabel, nə də Silvio bu evliliyə razı deyildi. Digər tərəfdən Beatriz və qızı Xulia Feliksin gətirdiyi şəhərə səyahətə çıxmağa qərar verirlər. Beatrizin həyat yoldaşı isə Feliks və Xulianı evləndirmək istəyindən onların bu fikri ilə razılaşırlar. Qeyri-ənənəvi cütlük bu şəhərdə yenidən görüşməyə başlayır. Xulia ilə Silvio bir-birinə aşiq olurlar. Beatriz qızının bu sevgisini anlayır və ona dəstək verir, ancaq Xulianın atası və Silvionun anası bu münasibətin əleyhinədirlər. Q. Miro bu sujetdə digər bir qədimlik və müasirliyin qarşıdurmasını yenidən vurğulayır. XX əsrin əvvəllərində İspaniyada cavanlar öz seçimləri ilə evlənmə bilməzdilər, onların kim ilə evlənəcəyinə valideynləri qərar verirdi. Yazıçı Beatriz obrazı ilə övladının seçiminə hörmət edən, müasir valideynləri, Xulianın atası və Silvionun anası obrazları ilə isə öz istəklərini övladlarınınkindən üstün tutan, qədim adət-ənənələrə dəyər verən valideynlər kimi təsvir edirdi. Gənclər həyatlarının bütün dövrlərində müasirlik və qədimliyin qarşıdurmasından əziyyət çəkirlər. Başqa bir qarşıdurma isə Feliksin məxsus olduğu Valdivia ailəsi ilə Beatrizin ailəsi arasında idi. Feliksin ailəsi dindar, bir növ qədim və ənənəvi İspan ailəsini təmsil edir, Beatrizin ailəsi isə daha azad düşüncəli və müasirdir. Yəni müasir İspan ailəsini təmsil edirlər. Əsərin sonunda Silvio və Xulia birlikdə qaçırırlar və bu məqamda Beatriz və Silvionun anasının qarşılaşmasını görürük. Bu qarşılaşmada Silvionun anası Beatrizi günahlandırır və qızını da özünə bənzədiyini deyir. Beatriz isə ona cavabında qızının xoşbəxtliyinin daha önəmli olduğunu və əsas günahkarın oğlunun xoşbəxtliyini düşünmədiyini üçün özü olduğunu söyləyir. Bu məqam öz-özlüyündə müasir düşüncəli

Beatrizin və qədim adət-ənənələrin daşıyıcısı Alminanın arasında yaranan konfliktin özəyidir. Həmin gecə Beatriz səmada bədirlənmiş ay görür və bu onu çox narahat edir. Çünki, onun həyatında baş verən ən pis hadisələr, səmada bədirlənmiş ay olduğu zamana təsadüf edirdi. Əslində bununla, bütün əsər boyunca müasir bir ispan qadınını təmsil edən Beatrizin daxilində ənənəvi bir tərəfin də olduğu aydınlaşır. Feliks Beatrizi onunla birlikdə getməyə razı salmağa çalışır, lakin Beatriz onunla razılaşmır. Bu süni problemlər ürək xəstəsi olan Feliksın ölümü ilə nəticələnir. Onun dəfn olunduğu qəbirstanlıq qeyri-adi abu-havasıyla fərqlənir. İnanca görə bu məzarlıqda yetişən albalılar dəfn olunanların ruhuyla qidalanmışdır. Buna görə də bu meyvələr qadağan olunmuş sayılır, onları yeyən üçün növbəti faciənin başlanğıcına səbəb ola biləcək qüvvəyə malikdirlər. Beatriz heç bir inanca məhəl qoymayaraq bu meyvələrdən dadır. Sanki o bu hərəkətiylə həyatına kölgə salan bütün ənənələrə üsyan edir. “*Tər albalıla rağacın qıvrılmış bir budağından asılmışdı. Xanım ayağa qalxdı və sanki həyatının atirli nəfəsi ilə onları isitdi; sonra ağacın qoxusunu və şirinliyini nəfəsi ilə birlikdə içinə çəkdi. Amma albalını dadıqdan sonra hər kəsin söylədiyi o qeyri-adi hissləri yaşamadı. Bu meyvə Feliksın ölümündən öncəki dada sahib idi. Onda heç nə dəyişməmişdi.*” (“*Alzose la señora y las entibio con el fragante aliento de toda su vida y despues ella tomo del olor y dulzura del arbol. Pero no desfallecia de la emocion ansiada! Solo era fruta, con el mismo sabor que antes de morir Felix*”) (**Tərcümə bizimdir - A.T**) (**11; 2001: s.342**).

Qabriel Miro Ferrezin “Məzarlıq albalıları” əsəri sujet xəttinə və əsərdə mövcud olan obrazların xarakterik xüsusiyyətlərinə görə dahi fransız ədibi Onore de Balzakın “Vadidəki zambaq” əsərinə çox bənzəyir. Biz bu iki əsərin həm sujet, həm də obrazlar nəzdindən müqayisəsini aparacağıq. Müqayisəyə keçməzdən əvvəl Onore de Balzakın “Vadidəki zambaq” əsəri ilə tanış olaq. Beləki, əsər Feliks adlı oğlanın uşaqlıq yaşlarından başlayır. Bu oğlanın uşaqlığı aristokrat ailəsi ilə birlikdə, sevgidən uzaq, soyuq münasibətlərin əhatəsində keçir. Xüsusiyə də anası Feliksə qarşı heç vaxt şəfqət göstərmi. Feliks uzun illər ailəsindən uzaq- internat məktəbində yaşayır. Oğlan internat məktəbində ailəsi ona həm maddi, həm də mənəvi cəhətdən dəstək olmur və çox nadir hallarda onu görməyə gedir. Feliks internat məktəbindən məzun olduqdan

sonra, fransız cəmiyyətinə uyğunlaşa bilmək üçün tez-tez şənliklərə getməyə başlayır. O, bir dəfə getdiyi şənliklərin birində iki uşaq anası, 25 yaşlı Henriette adlı bir qadınla tanış olur və bu qadınlardan çox təsirlənir. Hətta bu tanışlıqdan sonra həmin qadını yenidən görmək ən böyük məqsədinə çevrilir. Bir müddət sonra Feliks Henriettenin həyat yoldaşı Mösyö de Mortsauf ilə də tanış olur və dostluq etməyə başlayır. Gənc oğlan ailə ilə vaxt keçirdikcə, kənardan xoşbəxt görünsələr də daxildən bədbəxt olduqlarını görür. Belə ki, Mösyö de Mortsauf Henrietteni daima qınayır, onun etdiyi heç nədən razı qalmır və uşaqlarına yaxşı qulluq etməməklə günahlandırır. Qadının hər çarəsiz hiss etdiyi zamanda Feliks onun yanında olur, ona olan dərin hisslərini bürüzə verərək, dəyərli olduğunu hiss etdirməyə çalışır. Kont ağır xəstəlik keçirdiyi zamanlarda da, Henriette ən böyük dəstəyi verən Feliks olur. Gənc oğlan sarayda vəzifə tutmaq məqsədiylə Parisə getmək qərarına gəlir. Bu zaman Henriette ona məktub verir və bu məktubunda tövsiyyələrini qeyd edir. Feliks Parisdə başqa bir qadınla tanış olur və ona aşiq olduğunu düşünür. Bunu bilən Henriette çox dərin kədər keçirir və keçirdiyi bu sarsıntı onun xəstələnməsi ilə nəticələnir. Bunu öyrənən Feliks geri qayıtsa da, çox gecikdiyindən qadın son nəfəsini verməyinə az qalmış onun yanına çatır. Henriette son nəfəsini verməzdən əvvəl Feliksi sevdiyini, onu bağışladığını söyləyir və ona qızı ilə evlənməsini vəsiyyəət edir. Ancaq qızı anasının ölümünə səbəb olan adamla evlənmək istəmir. Bundan sonra Feliks həyatını elmə, ədəbiyyata və siyasətə həsr edir.

Həm Qabriel Miro Ferrerin “Məzarlıq albalıları”, həm də Onore de Balzakın “Vadidəki zambaq” əsərlərinin əsas sujet xəttini gənc oğlan və ondan yaşca böyük qadının sevgi münasibəti təşkil edir. O. Balzakın “Vadidəki zambaq” əsərində, Henriette də Feliks də bir-birinin ilk məhəbbəti idi, ancaq Q.Mironun “ Məzarlıq albalıları” əsərində isə Beatriz Feliksin ilk məhəbbəti olsa da, qadın üçün bu belə deyildi. Beatrizin ilk məhəbbəti Feliksin əmisi Quillermo idi. O. Balzakın Feliks obrazı Henrietteyə aşiq olmasının mühim səbəbi anasının sevgisi olmadan böyüməsi və bu əksikliyi bu qadının şəfqəti ilə qapatmaq arzusu idi. Q. Miro Ferrerin əsərində isə Beatrizin Feliks obrazından təsirlənməsinin əsas səbəbi keçmiş sevgilisi- gənc oğlanın da əmisi olan Quillermoya olan bənzərliyi idi. Hər iki əsərdə də gənc oğlan personajları, qadınların ailəsi ilə yaxınlaşır, onların həyat yoldaşları və övladlarıyla

əlaqə yaratmağa başlayırlar. Q. Mironun əsərində Beatrizin həyat yoldaşı qızı Xulianın Felikslə evlənməsini istəyir, O. Balzakın əsərində isə Henriette Feliksin öz qızı ilə evlənməyini istəyir. Hər ikisi əsərdə də qadın obrazları ilk öncə münasibətə başlamaq istəmir, ancaq daha sonra qərarlarını dəyişirlər. Ancaq həm Qabriel Mironun, həm də Onore de Balzakın qadın və kişi obrazları xarakter cəhətdən biri-birlərindən tamamiylə fərqli idilər. Q. Mironun “Məzarlıq albalıları” əsərindəki Beatriz obrazı daha müasir xarakterli bir qadın idi, hətta bu xüsusiyyətinə görə o digər ispan qadınları tərəfindən qınanırdı. O, həyat yoldaşı ilə heç də yaxşı münasibətdə deyildi və hər fikir ayrılığı yaşadıqlarında ona öz etirazını bildirirdi. Beatriz ilk sevgisi Quillermonun ölümünün üstündən uzun illər keçsə də onu unuda bilmirdi. Eyni əsərdəki Feliks obrazı ürək xəstəliyindən əziyyət çəkən bir gənc idi. O, Beatrizi görəndə kimi ona aşiq olur və qadını münasibət yaratmağa razı salmaq üçün bütün inadkarlığı ilə onu razı salmağa davam edir. Feliks ailə üzvlərinin bəziləri ilə problem yaşayır. Onore de Balzakın “Vadidəki zambaq” əsərindəki Henriette obrazı xarakter cəhətdən daha mühafizəkardır və həyat yoldaşının təzyiqlərinə boyun əyir və demək olar ki heç vaxt onun fikirlərinə olan etirazını dilə gətirmir. Qadın uşaqlarına böyük məhəbbətlə bağlıdır, hətta bəzi hallarda övladlarına göstərdiyi ana şəfqətini Feliksə də göstərir. Çox uzun müddət özünə belə etiraf edə bilməsə də, gənc oğlan onun ilk məhəbbəti idi. Əsərdəki Feliks obrazı isə ana sevgisinin əksikliyi ilə böyüyən, qəlbi qırıq bir gənc idi. O, ilk qarşılaşmalarından Henrietteyə olan hisslərini biruzə verir və hər çətin vaxtda onun yanında olur. Hər iki müəllifin əsərlərindəki gənc oğlan personajlarının xarakterlərində fərqlilik təşkil edən cəhətlər də var. Belə ki, Q. Mironun Feliks obrazı son nəfəsinə kimi Beatrizə sadıq olur, ona aşiq başqa qadınlar olsa da – İsaabel, bir müddət Xulia, onun üçün mövcud olan tək qadın öz sevdiyi idi. O. Balzakın Feliks obrazı isə Parisə getdiyi müddətdə başqa bir qadın ilə tanış olur, ona aşiq olduğunu düşünür, bir növ Henrietteyə xəyanət edir və bu etdiyini öyrənən qadın dərin kədər keçirməsi nəticəsində xəstələnərək ölür. Gənc oğlan əsil sevgisinin Henriette olduğunu bilməsinə baxmayaraq, onun ölümündən sonra da başqa qadınlarla birlikdə olmağa davam edir və həyatında olan qadınlardan biri ona heç vaxt gerçək sevgini tapa bilməyəcəyini deyərək tərk edir. Hər iki yazıçının əsəri də kədərli sonluqla – ölümə bitir. O. Balzakın “Vadidəki zambaq”

ələri sevdininin xəyanətinə uğrayan və bundan keçirdiyi dərin kədərin sonunu hazırlamasına səbəb olan Henriettenin ölümü ilə sona çatır. Q. Mironun “Məzarlıq albalıları” əsəri isə birlikdə getməyi təklif etsə də, qızı üçün bunu qəbul etməyən Beatrizin cavabından dərin kədər keçirən və bir mənada yenidən, sevdidiyi qadın səbəbiylə sonu hazırlanan Feliksin ölümü ilə başa çatır. Bu iki əsərin bənzər xüsusiyyətləri bununla da kifayətlənmiş. Belə ki, hər iki əsərin adları simvolik xarakter daşıyır. Q. Mironun əsərinin “Məzarlıq albalıları” adlanmasının səbəbi, məzarlıqda yetişən, hamı tərəfindən lənətlənən və bu səbəblə də heç kimin dadına baxmağa cəsarət etmədiyi albalı ağacının meyvələri və sevdidiyi itirdikdən sonra sanki içindəki dərin kədəri bütün bu inanclar, qayda-qanun, ənənələrə qarşı gələrək albalıların dadına baxan Beatrizlə bağlı idi. Q. Miro Beatriz obrazının bu hərəkəti ilə bütün mifləri dağıdır, sevdidiyi sağ olarkən onla getməyə cəsarət edə bilməsə də, onun ölümündən sonra sanki bu cəsarəti tapma bildiyini göstərir. Onore de Balzakın əsərinin “Vadidəki zambaq” adlanmasının səbəbi isə, Feliksin Henrietteni zambaq adlandırması ilə bağlı idi. Gənc oğlan qadının yaşadığı vadini gözəlləşdirmək üçün nə bacarırsa etdiyini görür və bu vadini zambaqsız-Henriettesiz təsəvvür edə bilmir. Onore de Balzakın “Vadidəki zambaq” əsəriylə biz XVIII əsirdə fransız cəmiyyətinin daha konservativ tərəfini görməklə yanaşı, bir növ ölkənin siyasi vəziyyəti ilə də tanış ola bilərik. Qabriel Miro Ferrerin “Məzarlıq albalıları” əsəri ilə isə İspaniyada ənənəçilik və müasirlik qarşıdurmasını görür və bunlar arasındakı ciddi uçurumla tanış oluruq.

1910- cu ildə çap olunan “Məzarlıq albalıları” əsəri Qabriel Mironun yaradıcılığının ilk mərhələsinə aid edilirdi və müəllifin ilk romanı idi. Oleza ilə bağlı yazdığı romanlarından sonra müəllifin ən məşhur və dəyərli əsəri hesab edilməsi ilə yanaşı həm də, Q. Mironun bir yazıçı kimi yetkinliyinin zirvəsi hesab edilirdi. Əsər müəllifin ədəbi yaradıcılığının modernist yaxud dekadent damarının zirvəsi və sonu hesab edilirdi. Romanın bəzi məqamlarını bayağılaşdırmaq məqsədiylə bəhanə kimi istifadə edilmədiyi halda, bu qiymətləndirmə əsəri oxunması və təfsirini dərinləndirən araşdırmaq üçün vacibdir. Alikante Universitetinin fəxri professor Lozano Marko əsərin öyrənilməsi ilə əlaqədar öz münasibətini bildirmişdir :

“Nəzərə almaq lazımdır ki, qarşımızdakı mətin tərif yaxud tənqid edilməyəcək dərəcədə mürəkkəb olması ilə yanaşı həm də canlıdır. Bəzi tənqidçilərin müəllifin əsəri köhnəlmiş tərzdə qələmə aldığı fikri, modernizmin detallarını mənimsədikdən sonra yaradılan xəyaldan başqa bir şey deyil. Romanda bir çox şeyi “eyham ilə danışmaq” halı mövcuddur və əsər bununla yanaşı başqa bir çox şeyi də ehtiva edir. Və bununla da belə nəticəyə gəlmək olar ki, romana verilən şərhlər müxtəlif və məntiqli olduğu kimi ziddiyyətlidir”.

İstənilən Q. Miro oxucusu əsəri oxuduğu zaman üslubların tematik xətlərinin vurğulanması, məhdudiyyətlər qoymağın mümkünsüzləşdirilməsi, mətnin metodlandırılması kimi müəllifə məxsus xüsusiyyətlər ilə qarşılaşacaq. Julia Kristeva hər bir mətnin özündən əvvəl yazılmış digər mətnlərdən təsirləndiyini söyləyirdi. Tədqiqatçının bu fikrinin doğruluğunu “Məzarlıq albalıları” əsərinin timsalında da görə bilirik, belə ki bu əsər Qabriel Mironun digər yaradıcılıq nümunələrindən təsirlənmişdir. Lakin müəllifin əsərini öncəkilərlə müqayisə etmək kifayət qədər mürəkkəb məsələdir, həm də bu müqayisəni apardığımız zaman təsnifatın uğursuzluğa düşər olması mümkündür. Lozano Markonun da vurğuladığı kimi Qabriel Mironun “həqiqi roman” adlandırdığı “Məzarlıq albalılarını” və yazıçının daha öncə qələmə aldığı “Oxedanın qadını” əsərləri bir-birinə bənzər xüsusiyyətlər daşıyırdı. Bu iki romanın əhəmiyyəti bununla da bitmir və həm Lozano Marko, həm də digər tənqidçilər bu romanların hər birinin Q. Miro romanlarının iki böyük növündən birini necə nümunə göstərdiyini qeyd edirlər. Birini növ “mərkəzi personaj” bir çox halda “cütlüyün” ziddiyyətlərinə, intim dünyasına, xarici aləmi səhv qiymətləndirilməsinə, demək olar ki, həmişə daxili dünya ilə harmoniyadan kənar olmasına, aid romanlardır. Bu tipə aid romanlarda personajın özünü məhv etmək istəyi yaxud ölümə qarşısız alınmaz cazibə duyması vurğulanır. Bu təsvirlərin açıq- aydın dekadent havası yayması diqqətdən kənar qalmır, ona görə də təəccüblü deyil ki, Q. Mironun əsrin ilk onilliyindəki romanistik əsəri “Məzarlıq albalıları” bu tipologiyaya daxildir. Əsəri nəzərdən keçirdiyimiz zaman sevgi haqqındakı müxtəlif sorğular, cinslər arasındakı mövzular, insanlar arasındakı münasibətlərin əsaslandırılması mövzularının necə əhəmiyyət daşdığını görürük. Digər tərəfdən, “Hilvanın səhnələri” əsəri Qabriel

Mironun romanlarının ikinci növünü təmsil edir. Belə ki, bu növ romanlarda məkan müxtəlif personajların həyatını birləşdirən mərkəzi elementi təşkil edir. Məkanda kollektiv münaqişələr baş verir və dünyagörüşlərinin qlobal davranışların əhəmiyyətli dərəcədə tənqid edilməsinə icazə verilir. Bu məlumatları nəzərə alsaq, Q. Mironun “Məzarlıq albalıları” əsərində bir neçə tərəddüdü povest oçerklərindən sonra, modernist forma və məzmunla qeyd olunan, kollektiv konfliktlərə və zərif formalara yönəlmiş bir roman seriyası meydana çıxır. Əksinə, Q. Mironun əsərində radikal kəsilməyə və ya yazı modellərindən imtinaya yer yoxdur, ancaq müəyyən tematik xətlərin yenidən və fərqli formada işlənməsi vəziyyətini görmək mümkündür. Bu halda, “Məzarlıq albalıları” əsrin ilk onilliyində işləmiş tematik mövzuları maksimum ifadə edən və sonrakı işləri gözləyən bir roman hesab edilir. Bu mənada tənqidçilərin bir hissəsi əsərin yazılma prosesini araşdırmış və onun öyrənilməsi üçün çox aktual məlumatlar müəyyənləşdirmişdilər. Loranzo Marko Q. Mironun 1910- cu ilə qədərki romanlarının tam və düzgün panoramasını izləyir və müşahidə edir ki, “Məzarlıq albalıları” əsərində müəllif ilk romanlarında xüsusən də “Oxedanın qadını” əsərində təsvir olunan mövzuları inkişaf etdirir və onunla maraqlı paralellər qurur. Tədqiqatçı adı keçən hər iki əsəri də müqayisə edərək onların yaxın olduqlarını müəyən edir. Və nəticədə o təkminləşdirmə prosesinin 1902-1910 – cu illərdə baş verdiyini təsdiqləyir və bu uzun kompozisiya prosesini təsdiq edən müxtəlif məlumat və sənədlər təqdim edir. Bu məlumatlar əsasında kuliminasiyanın, şübhəsiz ki, hər şeydən əvvəl ona görədir ki, əsərdə əvəllər görülmüş bir çox imkanlar Lozano Markonun qeyd etdiyi kimi, kristallaşdırılmış və fərdiləşdirilmişdir. Eyni zamanda, bu tematik imkanların dərinləşdirilməsi Q. Mironun yaradıcılığının və əsrin əvvəli mədəniyyətinin ən tipik tematik oxlarından biri olmuşdur, sonrakı istehsallarda nəzərdə tutulan yeni motivlər və xətlər yaratmışdır. Q. Mironun işinin konfigurasiyasını və təkamülünü başa düşmək üçün zəruri çərçivə kimi əsrin əvvəlindəki mədəniyyətdən danışarkən, mətn modellərinə, bədii üslublara və ya sadə tematik klişələrə o qədər də istinad etməyə ehtiyac yoxdur. Hər şeydən əvvəl görmə və baxışın yeni konfigurasiyasını nəzərdə tutulur: əsrin sonundakı böhran zamanı müəyyən edilən müasirlik kontekstində baxışın artıq saf olmadığı yeni rejim qurulur və neytral, obyektiv və həqiqətlə üst-üstə düşmür,

buna görə də əsrin sonunda təkrarlanan motivlərə çevriləcəyi ilə bağlı yeni suallar yaranır. Oxşar prosesi Qabriel Mironun yaradıcılığında da müşahidə etmək olar: baxış və onun dolambaçlı cığırarı onun yaradıcılığı boyu təkrar-təkrar tematikləşdirilir, getdikcə daha az həmin tipik motivlərə söykənir və onun öz obrazlar, anlayışlar və ifadələr sisteminə dərinlən təsir edir. Ümumiyyətlə, Qabriel Mironun işi baxışın iki böyük aspekti ətrafında fırlanır. Nə obyektiv, nə də şəffaf olmayan dünya ilə əlaqə qurma üsulu kimi kəşf edilən baxış manipulyasiyaya məruz qalan və eyni zamanda manipulyasiya edən səth kimi görünür. Bir tərəfdən, dövrün mədəniyyəti ilə bağlı araşdırmaların da qeyd etdiyi kimi, əsrin sonundakı vizual çılğınlıq baxışın mədəni diskursların yaratdığı dəyərlərə və perspektivlərə tabe olmasını önə çəkir; O, həm də bu diskursların fərdlərin sosial təcrübələrindən asılı olaraq fərqli şəkildə təsir etdiyini vurğulayır. “Məzarlıq albalıları” əsərində mənaların məhsuldarlığının səbəbləri çoxdur, lakin məlumdur ki bu, birmənalı olaraq əsrin əvəllərinə aid olan, lakin narahatedici şəkildə işlənən elementlərin aşkar mövcudluğundan başqa bir şey deyil. Məsələn, Feliks dekadent qəhrəmanlara mükəmməl şəkildə uyğunmuş kimi görünür, amma onun haqqından artıq müsbət, çox kortəbii, qüsursuzluqdan çox uzaq olduğu ortaya çıxır. Feliksin mükəmməl xarakterini heç vaxt itirməyən evil qadın Beatrizlə olan sevgisi Valle İnklinin əsərlərindəki personajları xatırladır. Lakin Beatriz özünü mərhəmət qarşısında qurban vermiş Marria Ferresdən fərqli olaraq müstəqil düşüncəyə sahib bir personajdır. Feliks və Beatriz və onların yaşadıkları -öz vəziyyətləri ilə sıx bağlı olan- özünəməxsus sevgi hekayəsi böyük şübhələr və problemlər yaradır. Beatriz qadınların passiv təbiətinin nümunəsi kimi özünü Quillermonun “bənzərinə” verdiyi günahı kompensasiya etməyə çalışır – yeri gəlmişkən, heç vaxt etmədiyi – dözülməz günahkarlıq hissi yaradır? Beatrizin yenidən doğulması üçün Feliksin ölməsi lazımdır mı? Və ya bəlkə də bu, qadağan olunmuş sevginin yeni versiyasıdır, çünki Feliks Quillermo deyil, onun orijinalının surətidir? Əsəri təhlil edən tənqidçilər bu tip suallara cavab tapmağa çalışırdılar. Heç kəs əsrin “mənası” ilə razılaşa bilmir, eyni zamanda, heç kəs onun süjet xəttiylə də qane ola bilmir, xoşbəxt sonluq var, ya yox? Kim ölür, Feliks, yoxsa Beatriz? Beatriz niyə Feliksdən sonra sağ qalır? Bu, bəlkə də Beatrizin sevdiyi varlıqlara ölüm gətirdiyi lənətin təsdiqidir? Deməli, o, insana ölüm

verən Həvvadır, Lilitdirmi? Əsərlə bağlı hədsiz çox suallar ortaya çıxsada, əslində bunların heç birinə qəti cavab yoxdur. Əslində “Məzarlıq albalıları” əsərində müəllif ilk romanlarında istifadə etdiyi istək, baxış bucağı və şəxsiyyət povestini davam etdirir, lakin burda povest daha məhsuldarlaşdırılır. “Ölülərin ağılı və fəzilətləri” (Tərcümə bizindir-A.T) (“Razón y virtudes de muertos”) də deyildiyi kimi, mənə başqası arasındakı sərhədlərin aradan qaldırılması artıq təhlükə və ya problem kimi qəbul edilmir, əksinə, şəxsiyyətin dağılması, fərqli insanların yaşaması imkanındır. Lozano Marko tədqiq etmişdir ki, Qabriel Mironun “Məzarlıq albalıları” və yaradıcılığa başladığı “Oxedanın qadını” əsərləri arasında çoxsaylı oxşarlıqlar mövcuddur. Professor Lozano Marko tərəfindən edilən dəqiq müqayisələrdən başqa “Məzarlıq albalıları” əsəri hər şeydən əvvəl təkrarlanan motiv kimi vizualın üstünlüyünü bərpa edir. Baxışın tematlaşdırılması bütövlükdə Q. Mironun yaradıcılığında kapital aspektidir, lakin maraqlısı odur ki, iki romanda da bu mövcudluq son həddədir və belə bir işarə möhkəm eyni zamanda məhsuldar şərh prinsipi kimi çıxış edir. Əslində, “Məzarlıq albalıları” əsəri sadəcə “Oxedanın qadını” ında olanlarla müqayisə edilə bilən vizual motivlərin zənginliyi ilə başlayır və baş qəhrəman Feliks Valdivinya aya baxır :

“Feliks gəminin birinci göyərtəsindən sobanın alovlu halqası kimi geniş və işıqlı olan nəhəng ayın yavaş-yavaş yüksəlişini seyr edirdi. Və o qədər dindar bir tərz ilə baxırdı ki, hər şeyi müqəddəs bir sükut cənnətində hiss edirdi, birdən qırmızı ay göründü və hər yerə sakitlik çökdü. Ay, artıq hüündür, qızılı, və mavi sulara tək olanda sevinclə təmiz, təzə, odunun qızılı titrəyəndə, Feliks sükutda bir qadının ətrini içinə çəkdi və sonra gözəl gülüşlər onun diqqətini yayındırdı. O, çevrildi və gözləri solğun səmaya qarşı çırpınan ağ, çox yüngül tülləri olan iki zərif səyyahın baxışları ilə qarşılaşdı” (“Desde el primer puente del buque contemplaba Felix la lenta ascension de la luna, luna enorme, ancha y encendida como el llameante rueda de un horno. Y miraba con tan devoto recogimiento, que todo lo sentia en un santo remanso de silencio, todo quietecito y maravillado mientras emergia y se alzaba la roja luna. Volviose, y sus ojos recibieron la mirada de dos gentiles viajeras cuyos tules blancos, levisimos, aleteaban sobre el palido cielo”)

(Tərcümə bizimdir- A.T) (11; 200: s.3).

Romanın başlanğıcı olan abzasda üç dəfəyə yaxın baxış və ya baxış hərəkəti təsvir edilir; Yalnız bununla da kifayətlənilmir, Feliks aya, əsas xüsusiyyəti işığı əks etdirmək olan bir ulduza baxır; bundan başqa, Feliksin müşahidə etdiyi şey təkəcə ay deyil, həm də onun sulardakı əksidir, yəni əksin əksidir. İki qadının - Beatriz və Xulianın, sonradan aşkar ediləcəyi kimi, görünüşü bu fantazmaqoriya ab-havasını və obrazın bərbadlığını vurğulamaqdan başqa bir şey deyil; Eyni zamanda, “Oxedanın qadını”da baş verənlərə paralel olaraq kişi baş qəhrəmanla qadın qəhrəman(lar) arasında qurulan vizual əlaqə sadəcə görmə hərəkətinə bərabər deyil: Osorio sadəcə olaraq Klaranı görür; Féliks üçün isə görmə prosesi bilindiyyindən daha çox əhəmiyyət kəsb edir, o gözləriylə ona baxan baxışları qəbul edir. Aydın ki, bu, romanın açılışını oxumaq çox maraqlıdır, lakin bütün əsəri səciyyələndirən və xüsusilə də bu birinci fəsildə istifadə olunan görüntülər, obrazlar, xəyallar və əkslərlə dolu atmosferi vurğulamaq əsərin təhlili üçün hesab olunur. Giriş fəslinin başlığında “qamət ” sözünün işlədilməsinə az diqqət yetirilmişdir. Lüğətdə sözün mənası kimi bir-birinə zidd görünən iki tərif təqdim edilir: bədənin digərindən fərqləndiyi xarici forması və digərini təmsil edən və ya ifadə edən hissəsi. Birincidə fiqur uyğun olanla, fərdi olanla, bir elementi səciyyələndirən və onu digərindən fərqləndirən ilə əlaqələndirilir; ikincidə isə digər tərəfdən laqeydliyə, əvəzlənməyə, yerdəyişməyə müraciət edilir. Hər iki qütb arasında personajların/fiqurların salınması romanda və xüsusən də Feliksdə məna ifadə edən məqamlardan biri olacaq. Feliks öz şəxsiyyəti, özünəməxsus və müstəsna profili ilə başqa bir yad şəxsiyyət, mərhum əmisi Quillermonun şəxsiyyəti arasında hərəkət edir, onunla lüğətin tərifində verilən əlaqə kimi dəqiq əlaqə qurur: əmisini təmsil və ifadə edir. Deməli, Feliksdə əsərin içindən keçən təsvirlər və fiqurlar imtiyazlı şəkildə üst-üstə düşür və bu, müəyyən mənada mümkündür, çünki onun öz şəxsiyyəti yoxluqlar və görünüşlərlə müəyyən edilir. Beləliklə, romanın böyük ziddiyyəti, gəncin şübhəli şəxsiyyəti, Quillermonun xarakterik xüsusiyyətlərindən təsirlənərək öz üzərinə götürməsi nəticəsində başqalarının onun şəxsiyyəti haqqında düşüncələrinin dəyişməsinə səbəb olmasıdır. Digər tərəfdən, qeyd etmək lazımdır ki, Feliksin baxışları ilə normativ baxışlar arasındakı bu dissonans, mətnin fokalizasiyalarla oynayır, əsərin

əvəllərində tez-tez oxucuyla qarşı-qarşıya gəlmək üçün yalnız Feliksin baxış bucağını təklif edən parlaq hekayə roman irələdikcə digər personajlarının vizyonu ilə da oxucuları tanış edir. Əsər bu xüsusi baxışı ilə yanaşı, həssaslığa və estetik həzzə meyl Feliksin xarakterinin digər üstünlük təşkil edən tərəflərindəndir; Bu xüsusiyyətlər, açıq-aydın və estetik fiqurlarının əsas yaradıcılığa çevrildiyi dövrün diskurslarından kənarında görünməyə bilməz. Hətta Qabriel Mironun yaradıcılığında əsrin əvvəlinə aid xüsusiyyətləri, xüsusən də dekadent xüsusiyyətlərini aşkar edib təsdiqləməyə daha az meyilli olan tənqidçilər bu düşüncələrindən kənarlaşmalı və Feliks Valdiviyanın xarakterini onun ən bariz nümunələrindən birini təşkil etdiyini qəbul etməli oldular. Feliks ilə estetika arasında olan əsas əlaqə, demək olar ki “Məzarlıq albalıları” əsərini təhlil edən bütün tədqiqatçıların rəylərində qeyd edilmişdir. Bəzi məqamlarda fərqli tənqidi müşahidələr aparan və fərqli nöqteyi-nəzərdən yanaşan tədqiqatçılardan biri də Van Praag-Chartrainədir. O, Q. Mironun bəzi personajları ilə bağlı müşahidələr aparmışdır :

“Əsərdəki personajlar çox vaxt gərgin daxili həyatla, tam inkişaf etdirilə bilməyən estetik və ya elmi qabiliyyətlərlə təchiz edilmiş onlar öz taleyini “uğursuzluq” kimi qəbul edirlər. Mübarizə başlamadan məğlub olan bu personajlar özlərinin uçuruma sürüşmələrinə imkan verirlər. Beləliklə, Q.Mironun qəhrəmanlarının, Ximera atlılarının öz bədbəxtliklərini yaratdıqlarını görürük. Onlarda biz o şişirdilmiş özünə pərəstişkarlığı, onları üsyankar edən üsyankarlığı, təbiətə sahib çıxan sevgini, gözəllik üçün həsrətli axtarışı, onları yeyən şövqü, o tənhalığın dadını tapırıq”.

Müəllifin ifadələri “Məzarlıq albalıları”na qədər romanlarda mövcud olan bir çox personajlara və Feliksin özünə diqqətəlayiq dəqiqliklə uyğunlaşır, lakin prinsipcə onların malik olduğu eyni müsbət keyfiyyətlər - gərgin daxili həyat və ya estetik qabiliyyətlər - onlar müəllifin fikrincə, uğursuzluğa məhkumdurlar; bu cür keyfiyyətləri qoruyub saxlamaq iradəsi ilə özlərinin uydurduğu uğursuzluqdur.

Feliksin və tənqidçilərin çoxunun düşdüyü kimi əsərin böyük mistifikasiyası gənci əmisi Quillermonun xəyalına çevirən şeydir. Baş personaj tək cə xəyalının subyekt deyil, həm də Quillermonun olduğu kollektiv fantastikanın obyektidir. Bu mənada

bədii ədəbiyyatdan uzaqlaşan Feliksdən bəhs etmək lazımdır, çünki onun həyat təcrübəsində anlaşılmazlıqlar və mistifikasiyalar səpən ətrafdakıların toxuduğu uydurmadır. Quillermonun spektral varlığı roman boyu təkrarlanır və mərhumda öz ideallarının kulminasiya nöqtəsini və buna görə də öz uğursuzluğunun əksini gördüyünə inanan Feliksin məruz qaldığı şəxsiyyət münaqişəsinin aldadıcı görüntüsünə çevrilir. Lakin, Feliksin işində və həyatında Quillermonun olmasına baxmayaraq, onun yox olduğunu və bu varlığın həmişə onun haqqındakı rəvayətlər vasitəsilə təlqin edilməsinin nəticəsi olduğunu unutmamalıyıq. Feliks obrazı ilə Quillermonun obrazı arasında mətnlərarası əlaqəni, belə demək mümkünsə, birinin oxunuşunu digərinin oxunmasından ayıra bilməyəcək qədər asanlaşdıran da tənqidçilər olmuşdur.

Qabriel Miro Ferrer “Məzarlıq albalıları” əsərini və burda iştirak edən personajları elə bir incəliklə qələmə almışdır ki, yüz illər keçsə yaradıcılıq nümunəsi öz aktuallığını itirmədən daima tənqidçilərin diqqət mərkəzində olan unudulmaz nümunələrdən biri olmağa davam edəcəkdir.

2.2 Qabriel Mironun “Kralın babası” əsərində nəsillər arası münaqişənin

bədii təhlili

Qabriel Miro Ferrerin qədim adət-ənənələri və müasirliyi əks etdirən digər əsəri “Kralın babası” (“El abuelo del rey”) özü-özlüyündə “üç nəsil” sxemini vurğulayır. Cənab Arkadio, qoca kişi bir sülalənin başçısı olmaq və Seroskanın alicənab “ırqının” bütün saflığını öz çiyinlərində daşımaq fikrinə qapılmışdı, onun oğlu II Aqustin (Arkadionun atası olan I Aqustin də var idi) və nəvə III Aqustin, təəssüf ki, paradoksal formada davam edən nəsil onunla da sonlanacaqdı. Cənab Arkadio, ciddi, bir az tənbel və qəmgin görünsə də, sanki Levantinyanın Seroska şəhərində özünü daha yaxşı ifadə etməyi bacarır. Güclü və regionçu mövqeyi ilə fərqlənir və lazım olduqda vətəni müdafiə etmək üçün mübahisəyə hazırdır. Onun oğlu Aqustin uşaqlığını yaşayıb normal təhsilini davam etdirdikdən sonra mühəndis və bacarıqsız bir ixtiraçı olur. Aqustin atasının mühafizəkar və vətənpərvər xarakterinin əksi olan digər simadır. O, ailə qanunlarına qarşı çıxır və Barselonada kubalı bir qadın ilə evlənir. Onun həyat yoldaşı oğlunu – atası kimi Aqustin adlanan körpəni dünyaya gətirərkən ölür. Kədər və məyusluq içində olan ata Aqustin Flippinə səyahət edir və orda da vəfat edir. Cənab Arkadio nəvəsini himayəsinə götürür, onu tərbiyyə edir və sonda Aqustin də atası kimi mühəndis olur. Sanki atası onu istiqamətləndirmiş kimi, Aqustin də özünü ixtiralara həsr edir. Gənc, sədaqətli və itaətkar bir qadın olan Loreto ilə evləndikdən sonra Aqustin Amerikaya gedir və həyat yoldaşına məktub yazdıqdan sonra iz qoymadan yoxa çıxır. Beləliklə həm ata, həm də oğul Aqustin ailə qanunlarına qarşı çıxır və öz istəklərinin arxasınca gedərək öz taleylərini yenidən yaratmağa cəhd edirlər. Q. Miro “Kralın babası” əsərində üç nəsli – Baba Arkadio obrazıyla keçmiş nəsli – konservativliyi, vətənpərvərliyi və ailə ənənələrinə bağlılığı, ata Aqustin və oğul Aqustin obrazları ilə yeni nəslin üsyankarlığını, azadlıq arzularını, ailə ənənələrinə qarşı gəlişlərini qarşılaşdırır, sanki qədim və yeni nəsillər arasındakı ziddiyyətləri vurğulayır.

“Kralın babası” əsərində hadisələrin cərəyan etdiyi Seroska (Alcoy) Fernandez ailəsinin üç nəsində özünü biruzə verən modernləşmə gərginliyinin şahidi olur. Birinci nəslin nümayəndəsi, əsərin başlığının babası olan Arkadio, orta əsr iqtisadi sistemindən sonra, becərilən torpaqların sahibidir. Müasir sənaye və ticarət dünyası Seroskanın qapalı sahəsinə cənab Llanosun papaq fabriki şəklində və sahildən ölkəyə köçən insanlar vasitəsilə daxil olur. Arkadio köhnə cəmiyyətə bağlıdır, lakin oğlunəvəsi (hər ikisinin adı Aqustindir) müasir mühəndislik karyerasını mənimsəyir. Həm II Aqustín, həm də oğlu III Aqustín xaricdə iş axtarırlar. II Aqustín bütün Avropada mühəndis kimi peşəsini davam elətdirir və həyat yoldaşının ölümündən sonra o, Filippində, o zamanlar köhnə İspan imperiyasının bir hissəsi olan coğrafi ərazidə yaşayır. II Aqustín Filippində vəfat edəndə valideynləri hesab edirlər ki, "oğullarının öldüyü düşüncəsinin onları məhv etməyinə imkan verməkdənsə, onun uzaq ölkələrdə öz işiylə məşğul olduğunu təsəvvür etmək daha yaxşıdır" III Aqustín atasının yolu ilə gedir və məqsədini Cənubi Amerikada axtarmağa qərar verir. Əslində, III Aqustínin iki valideyni də xarici dünyanın simvollarıdır (kubalı olan anasının ölümü) və bununla da onun xarici dünya ilə əlaqəsi yaranır. III Aqustín yetim qaldıqdan sonra həyatını babası Arkadionun yanındakeçirməyə başlayır, elə buna görə də onun coğrafi məlumatı sadəcə Alikante əyalətinin daxili əraziləri ilə məhdudlaşır. Beləliklə, keçmişin sosial formaları ilə əlaqəli olan yerli, ənənəvi ilə müasir sənaye və ticarət cəmiyyətini təmsil edən xaric arasında müqayisənin yaranması gərginliyə səbəb olur. III Aqustín əvvəldən coğrafiya ilə uzaqdan da olsa maraqlanırdı. Belə ki, o, uşaq olanda uzaqda olanları görmək üçün babasının içi boş əsası ilə oynayırdı. Bu vərdiş simvolik xarakter daşıyır və uşağın uzaq ölkələrə qarşı marağı olduğunu bildirirdi. Arkadionun dostu Don Lorenzo həmişə "Bu oğlan uzaqları xoşlayır" deyirdi. Atası kimi III Aqustín də mühəndislik üzrə təhsil alır, lakin yollar və ya digər gəlir gətirən layihələrin tikintisi ilə məşğul olmaq əvəzinə, o, özünü heç bir sərfəli tətbiqi olmayan maşınlar ixtira etməyə həsr edir. Bu müddətdə babanın təsərrüfatlarında əkinçilik işləri diqqətdən kənar qaldığından yavaş-yavaş satılır. Aqustín yeni texnologiya ilə ailə torpaqlarının keçmiş şöhrətini xilas etməyə çalışır, lakin hər şey uğursuz olur. Nəhayət, o, daha uğurlu olacağını düşündüyü Cənubi Amerikaya getməyə qərar verir. Seroskanın

fikrinə görə Amerika yeni sahibkarlıq ruhunu təmsil edir və “onların səfəri, geri çəkilmələri hər kəsə sübut etdi ki, onlar da “oturaq həyat tərzini və tənbelliklərindən ” xilas ola biləcəklər. Aqustinin yeni dünyada macəraları haqqında xəbər çox dolay yolla Seroska ərazisinə çatır və bu da şəhərin coğrafi təcridini vurğulayır. Don Sezarın oğlunun sahildə yaşayan dostu Cənubi Amerikadan Aqustin haqqında hekayələr danışan məktublar alır. Mühacir haqqındakı xəbərlər fərziyyələrlə və dolay yolla olduğundan, onun haqqında əfsanələrin uydurulmasına səbəb olur. Məktublardan birində deyilir ki, Aqustin işlədiyi şirkətdə bəzi hindlilərə kömək edib buna görə də o, işdən çıxandan sonra minnətdarlıqla mühaciri izləyirlər . Bu səbəblə də müəllif, ironik olaraq Aqustini yerli xalq qəbiləsinin “kralına” çevirir. Seroskada bu xəbərin ironiya yox, həqiqət olduğu düşünülür. Seroska xalqı üçün Aqustinin köhnə zamanları xatırladan bir fəthə çevrilməsinə baxmayaraq, əslində onun sevgilisinə yazdığı məktubdan ofis işçisindən başqa bir şey olmadığını öyrənirik.

“Və Seroskanın baxışları o sonsuz mavi tüstüdə və kimeradan doymaz şəkildə uzanır” (“La mirada de de Serosca se tiende insaciablenmente encima de ese humo infinito y azul de la distancia y de la quimera”) (Tərcümə bizimidir A.T) (8; 2001: s.172)

Əsərin bu hissəsində bəhsi keçən tüstü “Yatmış tüstü” adlı kitabdakı kimi zamanın yuxuda olan tüstüsü deyil, məsafənin tüstüsüdür, imkanların fəvqündə olan kollektiv şüurdan, bəşəriyyətin yeniləşməsinə, yüksəlməsinə ümidlərdən yaranan tüstüdür. Şəhərin salnaməçisi Don Sezar, Aqustinin Cənubi Amerikada kral olması xəbərini eşidəndə Seroskanın heç vaxt “ruhunun yorğunluğunu hiss etmədiyini” qeyd edir. Don Sezar, Aqustinin rəhbərlik edə biləcəyi mümkün qəbilələri sadalamaqla Latın Amerikasını coğrafiyasına dair geniş biliyini nümayiş etdirir. Nəvənin babasının evində qoyub getdiyi əşyalar xatirəyə çevrilir. Onun vida məktubunda Arkadionun dostları Aqustinin imzasındakı "t" hərfinin Meksikanın fəthi Hernan Kortesin nəslindən olan Kortes adlı donanma komandirininin eynisi olduğunu görürlər. Roman boyu genişlənən xəyali coğrafi işarə, şəhər yeni biznesləri və gətirdikləri yeni sakinləri qəbul etmək üçün genişləndikcə fiziki reallığa çevrilir. Qoca Seroskanın saf və təcrid

olunmuş formada qalmaq uğrunda mübarizəsi uğursuzluqla nəticələnir; donanma və ticarət Don Arcadionun təmsil etdiyi orta əsr iqtisadi sistemini aşmağı bacarır. Qədim Seroskanın kollektiv şüuru Avqustinin Amerikadakı şöhrətinə baxışı ilə bilavasitə reallığa qarşı durmağa çalışır, lakin oxucu bilir ki, Amerika Avqustinin xilasını olmayıb.

Kitabda həqiqətən təsirli təsvirlər var: bəzən bizə təsir edir (Don Arkadionun yöndəmsizliyi və yüksək egoizm səviyyəsinə çatan özünəməxsusluğu) və digər vaxtlarda rəvayət edilənlərin qəddarlığı bizi heyratə gətirir (onun qətləmini dərk etdiyi bir nümunədir:

“Çıxışı bağlamaq üçün budaqlardan çarpazlar düzəltdi; O, odunu, qurumuş yarpaqlarını və zavallı quşların çılpaq ətinə alovlandıran bir atəş topu atdı. Atıldılar, yanaraq qıvrıldılar, odlu yataqlarında süründülər. Tüstü hər şeyi kor etdi... Sümüklər, narin yosunlar, lələklər xırıldaırdı; piyin köpürməsinə, əriyən, közlərinə damcılayan son həyatların iniltisini eşidə bilərdin ” (Junto a las morenas masias se tuercen y desconyuntan las chumberas, sube una palma y abre en el cielo su copa de color de bronce. Los sembrados se crispan de sed bajo un vaho de horno la viña madura se va cuajando de miel asi como la miel de espeso.) (Tərcümə bizindir A.T)(8; 2001: s.95)

Qabriel Miro “Kralın babası” əsəri ilə illər əvvəl “Məzarlıq albalıları” romanıyla başladığı yolu bitirir və növbəti on beş il ərzində nəşr olunacaq bir sıra başlıqlar tərəfindən dəstəklənən yetkinlik mərhələsinə başlayır. Əsərdə təbii elementlərin olması Q. Mironu tənqid edənlər arasında ciddi çaşqınlığa səbəb olur. Hal-hazırda, təkcə onların əhəmiyyətini qəbul etmək yox, həm də Qabriel Mironun E.Zolanın (xüsusilə Les Rougon-Macquart seriyasında) əsərlərindən tez-tez istifadə etməsini vurğulamaq lazımdır. Eynilə, “Kralın babası” ilə bağlı araşdırmalar nəticəsində həmin romanistik şəcərənin mühüm əsərlərindən biri olan “La joie de vivre” (1884) ilə müqayisədən sonra diqqətəlayiq şəkildə aydınlaşdırılır. E.Zolanın romanında “ Kralın babası” əsərində qəbul edilməmiş yeganə vacib element, onun ən bacarıqlı və hərəkətli "xarakterlərindən" biri olan it Mathieu fiqurudur.

Qabriel Mironun romanında “ ata” - “ baba”personajı çox mühim yer tutur. Əsərin başlıca personajlarından biri, bəlkə də elə birincisi olan cənab Arkardio Fernandez yaşadığı əyalət Seroskada sözü keçən və bütün sakinlərin hətta onun ən yaxın dostlarının belə hörmət etdiyi və çəkdiyini bir insandır. Yaşlı personaj ömrü boyunca yaşadığı və gələcəkdə də tərk etməyi əsla düşünmədiyi əyalətə bütün qəlbi ilə bağlıdır və əgər hər hansı bir insan bura haqqında xoş olmayan bir ifadə işlədərsə də sonuna qədər müdafiəsində durmağı da özünə borc bilirdi. Protoqonist ailəni ən önəmli dəyərlərdən biri hesab edirdi və ona görə də bu yaşına kimi həmişə yaşca özündən böyük ailə üzvlərinin dediklərini yerinə yetirmişdi. Bəzən onların söylədiklərini etmək ürəyincə olmasa da, ailə böyüklərinin arzularını daima özününkülərdən üstün tuturdu. Gəncliyində Arkardio aşiq olduğu və böyük məhəbbətlə bağlandığı sevdiyi qızla ailəsinin razılığı olmadığı üçün ayrılmış və onların məsləhət gördükləri Rosa ilə evlənmişdir. Həyatı boyunca öz istəklərini bir kənara qoyaraq yaşadığından xaricdən baxıldığı zaman çox sərt xarakterə sahib olsa da, cənab Arkardio Fernandez daxilən kədər dolu bir insana çevrilmişdir. Arkardionun və Rosanın Aqustin adlı bir oğlanları var. Arkardio atasının adını oğluna qoyubdur. Yaşlı personaj öz oğlunu da ailə dəyərlərinə bağlı bir formada böyütməyə çalışır. O, oğluna daima ulu babalarından, onların böyük uğurlarından danışır və doğma Seroska əyalətinə bağlılıq ideyasını ona aşılamağa cəhd edir. Cənab Arkardionun həyat yoldaşı Rosa ilə sakit və münaqişəsiz bir ailə həyatı vardır. Belə ki, gəncliklərində Arkardionun sevdiyi başqa qadın olsa da, Rosa əvvəldən onu sevmişdir və izdivaçlarına öz istəyi ilə razılıq vermişdir. Qadın personaj daima həyat yoldaşının sözlərini dinləyər və onun istəklərini yerinə yetirməyə çalışardı. Rosanın Arkardioya bu qədər çox hörmət qoymasının səbəbi digər sakinlərdəki kimi ondan çəkinməsi deyil, ona məhəbbətlə bağlı olmasıdır. Digər tərəfdən Q. Mironun “ Kralın babası” əsərindəki qadın personaj Rosa, müəllifin digər əsərləri “Məzarlıq albalıları” ndakı Beatriz və “Oxedanın qadını” əsərindəki Klara kimi azad ruha sahib qadınlarla müqayisədə fərqlənirdi. Ancaq Q. Miro qələmə aldığı əsərlərin demək olar ki əksəriyyətində qadın personajları daima güclü və azad ruha sahib göstərirdi. Elə buna görə də, kitabın əvəllərindəki Rosanın həyat yoldaşının hökümlü davranışları qarşısındakı səssizliyi müəllifin daimi oxucularını

təəccübləndirirdi. Ancaq oxucu Rosanın gerçək və üsyankar xarakterinə oğlu və nəvəsini Arkardio qarşısında müdafiə etdiyi məqamlarda şahitlik edə bilər. Əsərdəki bu məqamların ən önəmlilərindən biri də cənab Arkardionun, oğlunun bir kubalı qızla evləndiyini öyrəndikdən sonrakı reaksiyası və Rosanın dostu Lorenzo ilə bu barədə söhbətində görə bilərik:

“- Cənab Lorenzo, təəssüf ki, bu kişi necə də ikrah doludur” -xanım Rosa sakitcə inildədi.

- *Bu qəzəb hissinə səbəb olan nəşə olmalıdır. Mən, əlbəttə, bunun nə olduğunu bilmirəm, çünki məndə bu hisslər heç vaxt olmayıb. Bəlkə mən də onun kimi, qəzəblənməkdən həzz ala bilərdim, amma mən bu səbəblə narahat olduğumu yaxud da əsəbləşdiyimi xatırlamıram. Həyat yoldaşınız isə buna qadirdir. Siz artıq onun fikirlərini dəyişə bilməzsəniz sizin dərdiniz artıq başqadı” (Tərcümə bizindir A.T) (8; 2001: s. 37).*

Əsərin bu hissəsində təkcə həyat yoldaşının deyil, ən yaxın dostlarından biri olan cənab Lorenzonun da Arkardionun bu qəzəb dolu xarakterindən narazı olduğunu görürük. Bu məqamda oxucunun ağına belə bir sual gələ bilər; Əgər ətrafındakı insanlar cənab Arkardiodan bu qədər narazıdırlarsa, niyə hələ də onu tərk etmirlər? Əslində Arkardio qəzəb dolu və istəklərinin ətrafındakılar tərəfindən sorgulanmadan edilməsini istəyən xarakterə sahib bir insan olsa da, bununla yanaşı həm də sədaqətli bir insandır. Həm həyat yoldaşı Rosa, həm də ətrafındakı digər dostlarının Arkardionun yanında qalmağa davam etmələrinin ən böyük səbəbi də, protoqonistin bu xarakterik xüsusiyyətidir. Qabriel Miro əsərlərinin demək olar ki əksəriyyətində, heç bir personajı taamiylə mənfi göstərməmişdir. Yazıçı mənfi hesab edilə biləcək personajlarda daima yaxşı bir neçə xüsusiyyət də yaratmış və obrazların bu tərəflərini xüsusiylə vurğulamışdır. Digər tərəfdən də mənfi xüsusiyyətləri çoxluq təşkil edən personajların belə olmalarının səbəblərini də göstərmişdir. “Kralın babası” kitabında cənab Arkadionun bu qədər sərt xarakterə sahib olmasının səbəbi atasından və digər ailə böyüklərindən gördüyü tərbiyyədir. Ailə böyüklərinin personajlar üzərindəki böyük təsiri, Q.Mironun yaradıcılığında daima müraciət etdiyi önəmli mövzulardan biri hesab

edilə bilər. Müəllifin digər mühim əsəri “Məzarlıq albalıları”da da Feliks, əmisi Quillermodyan təsirlənməsi və onun xarakterik xüsusiyyətlərini özündə toplamağa çalışmaq bir növ əmisinə çevrilmə istəməsi kimi, “Kralın babası” əsərində də Arkadio öz atasının xarakterik xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirmiş və bununla da onun ruhunu ölümündən sonra da yaşatmağa çalışmışdır. Ancaq cənab Arkardionu, Feliksdən fərqləndirən cəhətlər vardır. Belə ki, Feliks əmisinin xarakterik xüsusiyyətlərini tamamiylə mənimsəmiş və bir növ Quillermodya çevrilmişdir, ona baxan zaman insanlar personajın özünə məxsus xarakterik cəhətləri görmürdülər, sanki sadəcə əmisinin yenidən canlanmış versiyasına şahitlik edirdilər. Elə bu məqam da, Beatrizin Feliksə olan sevgisinin səbəbinin keçmiş sevgilisi Quillermodya qarşı hiss etdiyi dərin həsrət hissiylə əlaqəli olması fikri tədqiqatçıları düşündürürdü. Ancaq cənab Arkadio belə deyildi, o hər nə qədər atasının xarakterik xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirsə də, personajın özünə məxsus olan və onu atasından fərqləndirən cəhətləri də mövcuddur. Digər tərəfdən cənab Arkadio həyatı boyunca özündən böyüklərin fikirlərini sorgulamadan qəbul etdiyindən, bəzi məqamlarda təəssüf hissi keçirsə də, bunu heç vaxt biruzə vermirdi. Əsərdəki digər mühim qadın personaj isə oğul Aqustinin həyat yoldaşı Karlota idi. Əslində əsər nəzərdən keçirildiyi zaman bu personaja sıxılıqla rast gəlmək mümkün olmasa da, o, romanın irəliləməsinə mühim təsir edən obrazlardandır. Aqustin öz xəyallarının arxasınca getdiyi zaman Karlota adlı bir gənc xanımla tanış olur və elə ona ilk görüşdən aşıq olur. Kubalı olan gənc qadın İtaliyadan yenidən qayıtmışdı və ata-anasını itirmişdi. O, musiqi təhsilini tamamlamadan özünə tamaşaçı tapmaq üçün İspaniyaya gəlmiş və daha sonra Havanaya qayıtmaq düşünürdü. Aqustin gənc qadının danışdıqlarını heyranlıqla dinləyir və bütün cəsarətini toplayaraq Karlotaı buraxmamalı olduğuna qərar verir. Əslində gənc oğlan sevdiyi qadının atası tərəfindən qəbul edilməyəcəyini bilirdi, lakin öz sevgisini buraxmaq istəmirdi. Aqustin Karlotaya onunla evlənməyi və birlikdə doğma şəhəri olan Seroskaya, ailəsinin yanına getməyi təklif edir. Karlota sevdiyi insanın ailəsindəki vəziyyəti və atasının onu əsla qəbul etməyəcəyini bildiyi halda, onun təklifinə razılıq verir. Bu məqamda müəllif digər əsərlərinin əksəriyyətindəki qadın obrazlarında da olduğu kimi, Karlotaın timsalında da qadınların necə cəsur ruha

sahib varlıqlar olduğunu oxucusuna böyük məharətlə çatdırır. Gənc sevgililər Seroskaya gəldikləri zaman onları ikrahla qarşılayan yalnız cənab Arkardio deyil, həm də, şəhərin digər sakinləri bu gənc xarici qadını doğma diyarlarına qəbul etmək istəmir. Əsərin bu məqamında oxucu konservatik xarakter daşıyıcısının tək cənab Arkardio deyil, eyni zamanda Seroskanın digər sakinlərinin də olduğunu şahitlik edir. Şəhərin sakinləri kənardan gələn insanlara qarşı daima məsafəli davranar, onlar nə özləri doğma əyalətlərini tərk etməyi düşünər, nə də buraya başqa yerdən insanlar gəlməsini qəbul edərdilər. Ancaq bu xüsusiyyəti şəhərin bütün sakinlərinə aid etmək də doğru olmazdı, çünki Rosa və cənab Lorenzo bu ön mühakiməli düşüncədən uzaqdırlar. Elə buna görə də bu iki personaj Karlotaı mehribanlıqla qarşıladılar. Cənab Arkardio gənc qadının savadsız və var-dövlət arzusunda biri olduğunu düşünür. Əslində isə Karlota musiqi duyumu olan, kitab oxumaqdan zövq alan və Aqustinə olan böyük məhəbbəti üçün öz doğma vətəninə tərk edərək, onunla birlikdə istənmədiyi yerə gələcək qədər cəsarətə sahib olan bir insandır. Gənc xanım aldığı musiqi təhsili ilə əlaqədar olaraq cənab Lorenzoya böyük hörmət bəsləyir və onu hər dəfə görəndə öz gözəl musiqilərindən səsləndirməsini xahiş edir. Karlota hətta ölüm döşəyində olarkən belə bu istəyindən üz döndərmir.

Karlota sənətkarı çağırır və ona deyir: “-*Bilirsiniz? Mənə musiqi səsləndirməyinizi istəyirəm.*”

“-*Mənim sizdən istədiyim isə, bir yaş varmış kimi yumruqlarını əmən o ac körpəyə süd verməyinizdir*” - Cənab Lorenzo qətiyyətlə deyir (**Tərcümə bizimdir A.T**) (**8; 2001: s. 49**).

Bu dialoqlar nəticəsində Karlotaın öz peşəsinə nə qədər dərin məhəbbətlə bağlı olduğu oxucuya məlum olur. Aqustin də həyat yoldaşına peşəsinə davam etdirmək istəyinə dəstək olur və övladları dünyaya gəldikdən sonra Kubaya qayıtmalarını planlaşdırırdı. Lakin övladları dünyaya gəldikdən sonra gənc qadının vaxtsız ölümü bu gənc cütlüyün bütün arzu və planlarının yarımçıq qalmasına səbəb olur. Hər nə qədər Aqustinin həyat yoldaşı, Karlota əsərin çox az hissəsində görünərsə də, cəsarətli

xarakteri ilə müəllif Q. Mironun yaradıcılığında unudulmaz qadın personajlardan biri olmağı bacarmışdır.

Kitabda mühim yer tutar obrazlardan biri də Cənab Arkardionun ən yaxın dostlarından biri cənab Lorenzodur. Bu yaşlı personaj əsərdə olduqca mühim yer tutur, hətta yazıçı kitabda onun üçün ayrıca bir başlıq da ayırmışdı. Cənab Lorenzo Arkardionun uşaqlıq dostudur, Seroskadakı digər sakinlər kimi o da dostuna böyük hörmətlə yanaşır, lakin yeri gələndə, ona doğru olduğunu düşündüyü fikirləri deməkdən də çəkinmir. O, eyni zamanda Rosanın da yaxın dostu idi və hər çətin anlarında kömək etməyə hazır vəziyyətdə ailənin yanında olur. Cənab Lorenzo həm oğul, həm də nəvə Aqustinin uşaqlıqdan yetkiliyə qədər olan yaş mərhələsinə şahitlik etmiş, çox vaxtı dostu Arkardionu onlarla çox sərt rəftardan çəkəndirmişdir. O, musiqiçidir və bu səbəblə də Seroska şəhərinin sakinləri daima ona hörmətlə yanaşar və peşəsinə böyük rəğbət bəsləyərlər. Fernandez ailəsində hər münaqişə baş verdikdə sədaqətli dost onların yanında olar və aranı sakitləşdirməyə çalışardı. Əsərin bir hissəsində cənab Arkardio çox çarəsiz və kədərli görünərsə də bunun səbəbini dostuna demək istəmir. Bu zaman cənab Lorenzo doğma yoldaşını təsəlli etmək üçün deyir:

“Həyatda çətinliklərimizi yaxın bir dostumuza söyləmək bir çox şeyi yüngülləşdirir. Ağrının səssizliyi çox ağır olan başqa bir kədərdir” (“Mirabala el nieto desde el rincón de sus juguetes y trayendole a un cordero descabezado o un molinito roto para que su amigo lo encolase, deciale riendo”) (Tərcümə bizindir A.T) (8; 2001: s. 85).

Qabriel Mironun “Oxedanın qadını” əsərində də Osorio və Andresin arasında yaxın dostluq münasibətləri olsa da, eyni qadına, Klaraya hiss etdikləri sevgi bu iki yaxın dostun münasibətlərinin pozulmasına səbəbiyyət verir. Yazıçının bu əsəri ilə müqayisədə “Kralın babası” əsərindəki dostluq daha gerçəkdir, cənab Lorenzo dostunun həyat yoldaşı Rosaya da daima dəstək olar və onun da çətin anlarında yanında olmağa çalışardı.

“Kralın babası” əsərinin ən mühim personajlarından biri olan və “üç nəsil” sxeminin ikincisini təmsil edən II Aqustin atasından tamamiylə fərqli bir xarakterə sahibdir. Atasını Arkardio oğlu dünyaya gəldiyi zaman öz atasını Aqustinin xatirəsini

yaşatmaq üçün ona da eyni adı verir. Əslində oğluna atasının adını qoymasının ən böyük səbəbi, onun da böyüdükdən sonra özü və atası kimi bir xarakterə sahib olması istəyidir. Elə bu səbəblə də Arkadio uşaqlıqdan Aqustinə babası və digər ailə böyükləri haqqında məlumatlar verir və oğlunu onların hekayələri ilə böyüdüdü. Atanın oğluna nəql etdiyi hekayələrin digər böyük əksəriyyətini isə doğma şəhərləri Seroska haqqında olanlar təşkil edirdi. Arkadionun ən böyük arzusu oğlunun doğma əyalətlərinə böyük məhəbbətlə bağlı olub, ömrünün sonuna kimi burda yaşayaraq atasının ona miras qoyacağı işləri davam etdirməsiydi. Ancaq Aqustin böyüdükcə atasının istəklərini doğrultmamağa və özünəməxsus bir düşüncə tərzinə sahib olmağa başlayır. Aqustin Fernandez ailəsinin ən mühim qanunlarından birini pozur- doğma şəhərləri Seroskanı buraxaraq Barselonaya gedir. Ailənin digər mühim qanunu isə, böyüklərinin məsləhət gördüyü insanla ailə həyatı qurmaqdır. Aqustin bu qaydaya da riayət etməyərək, kubalı bir qadınla ailə həyatı qurur. Arkadio realist bir insandır, sahib olduqlarını bilir və onunla da kifayətlənməyi bacarır, onun oğlu isə xəyalpərəstdir, elə bu səbəblə də etdiyi ixtiralar belə imkansızca yaxındır və nəticədə uğur qazanmır. Aqustin atasının dediyi həyatı yaşamasa da, ailəsinə bağlı bir personajdır. O, evləndikdən sonra həyatını sevdiyi qadınla Barselonada keçirtmək yerinə, ailəsinin yanına gələrək onları tanış etməyi seçir. Oğul ümidini heç vaxt itirmir, atasının düşüncəsini dəyişəcəyinə, onu olduğu kimi qəbul edəcəyinə inanır. Atasını razı salmaq üçün anası Rosa və atasının dostu cənab Luisdən kömək alsada da, heç biri Arkadionun düşüncəsini dəyişə bilmir. Övladları dünyaya gəldikdən və sevdiyi qadını itirdikdən sonra gənc ata övladını böyüdə bilməyəcəyini başa düşür. O, ikinci dəfə doğma şəhər Seroskanı tərk etmək və oğlunu atası Arkadioya əmanət etmək qərarı alır. Əslində Aqustin getməzdən əvvəl geri qayıda bilməyəcəyini hiss edirdi və həyatları boyunca çox yaxın ola bilməsələr də ən çətin anında güvənəcəyi yeganə insanın atası olduğunu başa düşürdü. O, Flippinə gedir və elə orda da vəfat edir.

Kitabın və “üç nəsil” sxeminin sonuncu təmsilçisi nəvə- III Aqustindir. Arkadio nəvəsini öz himayəsi altında böyüdür və oğlu ilə həyata keçirə bilmədiyi istəklərini nəvəsiylə həyata keçirməyi arzulayır. Aqustin həyat dolu və öz arzuları üçün mübarizə etməyə hazır bir gəncə çevrilir.

“Nənə nəvəsinə nəzər salır. O artıq çox güclü, gözəl, sarı qıvrım və bəlkə də çox uzun saçları olan bir gəncə çevrilmişdi” (*“Si te viera don Lorenzo! La señora contemplando, llorosa y palpitante de alegría, a su nieto, ya hombre fuerte y hermoso, con los rubios cabellos encrespados y quizá demasiado largos”*) **(Tərcümə bizimdir A.T)(8; 2001: s.123).**

Aqustin babasının himayəsi altında böyüsə də sanki atasının ruhu ona müşayiət edir və onu özü kimi olmağa yönləndirirdi. Atası kimi o da mühəndis olaraq ixtiralar edir. Gənc oğlanın nənəsi ilə münasibəti çox yaxşıdır, onlar birlikdə vaxt keçirir, söhbət edir və yaşlı qadın tez-tez nəvəsindən gələn güllərlə sevindirilirdi. Rosa əlindən gəldiyi qədəriylə nəvəsinə dəstək verməyə çalışır və hər zaman onu həyat yoldaşının qəzəbindən qoruyurdu. III Aqustin babasının istəyi ilə alicənab və sədaqətli gənc xanım Loreto ilə evlənir. Bamayaraq ki, bu qız ilə ailə qurması babasının istəyidir, gənc oğlan özü də qıza hisslər bəsləyir. Nəvəsi ailə qurduqdan sonra baba düşünür ki, o artıq atası kimi olmayacaq və ömrünü öz ailəsi ilə Seroskada keçirəcək. Əsərin ən mühim məqamlarından biri də Aqustinin gözündən babasının təsvirininin verildiyi hissəsidir :

Aqustin heç vaxt olmadığı kimi babasına baxdı. *“Babası 75 yaşında olmasına baxmayaraq bu vaxta qədər narahatlıqlarının heç birinə həll yolu tapmamışdı. Oğlunu itirib, yoxsullaşsa da, solğun, əsəbi bədəni hələ də öz cəldliyini qoruyurdu. Qoca kişi, nə qədər özünü şux tutmağa çalışsa da, göz bəbəklərində dərin kədər varıydı”* Aqustin emosional bir tərzdə onun haqqında düşünməyə davam edir. - *Yazıq baba ! (Su abuelo tenia setenta y cinco años no habia realizado ninguna de sus ansiedades. Perdio el hijo, empobrecio y su cuerpecito conseño, nervioso, conservaba la presteza, el impetu de los tiempos de prosperidad y de ideales, pero en sus pupilas habia un apagamiento de tristeza”* Agustin seguia contemplandole enternecido. *El pobre abuelo!”* **(Tərcümə bizimdir A.T) (8; 2001: s.143).**

Ancaq yaşlı baba bu düşüncəsində yanılır və nəvə Aqustin də atası kimi Seroskanı tərk edir və Amerikaya gedir. Arkadio bu hadisədən sonra çox böyük sarsıntı keçirir və ailə ənənlərinə sadıq qalmaq üçün etdiyi növbəti cəhdin də uğursuz olması gerçəyiylə məyus olur. III Aqustin həyat yoldaşı Loretaya məktublar yazaraq həm

ailəsindən xəbər alır, həm də özü haqqında məlumat verir. Bu məktubların birində gənc oğlan Amerikada hindlilərə etdiyi köməkdən və bunun nəticəsində onların qarşısında böyük hörmət qazandığından bəhs edir. Ancaq bu məktubda deyilənlər yanlış anlaşılır və nəticədə Seroska sakinləri III Aqustinin Amerikada çox böyük mülklərə sahib olduğunu və oranın “kralı” adlandırıldığını düşünürlər. Bu xəbərdən sonra hər kəs Arkadionu “kralın babası” adlandırmağa başlayır. Arkadio hər nə qədər nəvəsini bağışlamamış kimi görünərsə də, qəlbinin dərinliklərində onunla fəxr edirdi və bir gün qayıtmasını gözləyirdi. Baba ölüm döşəyində olarkən belə nəvəsini düşünür, Loreta ona nəvəsindən məktub olduğunu desə də, əslində uzun müddətdir ki Aqustindən xəbər ala bilmirdilər. “Kralın babası” nəvəsini yenidən görə bilmədən həyatını itirir. Qabriel Miro ay simvolundan “Məzarlıq albalıları” əsərində olduğu kimi burda da istifadə etmişdi. Belə ki, Arkadionun öldüyü gün səmada bədirlənmiş ay var idi. Əsərin son hissəsi müasir Seroskanın təsvirindən ibarətdir. Şəhərin sakinləri Arkadionun yaşadığı evi “La Marina” adlandırırlar və kralın babasının evi şəhər əhalisi üçün toxunulmaz və müqəddəsdir.

Qabriel Miro əsəri yeddi hissəyə bölmüşdür. Birinci hissə “Seroska şəhərindən və bəzi görkəmli sakinlərindən xəbərlər” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Noticias del lugar y de algunos varones insignes de Serosca”), ikinci hissə “Qədim dövrlər. Qəhrəmanın babaları və valideynləri” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Tiempos antiguos. Abuelos y padres del héroe”), üçüncü hissə “Orta əsr. Yeni Seroska. Aqustinin uşaqlığı” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Edad Media. Serosca la Nueva. Infancia de Agustin”), dördüncü hissə “Aqustinin gəncliyi. Cənab Lorenzo” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Juventud de Agustin. Don Lorenzo”), beşinci hissə “Müasir dövrlər. İxtiraçı Aqustin” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Tiempos modernos. Agustin el Inventor”), altıncı hissə “Kralın babası” və sonuncu hissə “Müasir Seroska” (Tərcümə bizimdir-A.T) (“Serosca contemporánea”) adlanır. Yazıçı hər bir hissəni adını daşdığı mövzuları daha çox vurğulayaraq qələmə almışdır.

Qabriel Mironun “Kralın babası” əsəri, illər keçsə də həm yazıçının , həm də ispan ədəbiyyatının daima fərqlənən və unudulmaz əsərlərindən biri hesab edilməyə davam edəcək.

NƏTİCƏ

XX əsr dünya ədəbiyyatında çox mühim tarixi dövrlərdən biri hesab edilir. Bu dövrdə ədəbiyyatşünaslıqda bir çox cərəyanlar və istiqamətlər yaranıb, inkişaf etmişdir. Bu dövr ispan ədəbiyyatında da unudulmaz iz buraxan, özünəməxsusluğu ilə fərqlənən, zamanın xarakterik xüsusiyyətlərini daşıyan mərhələlərdən hesab edilir. Belə ki, Birinci Dünya müharibəsi, ölkə daxilindəki Vətəndaş müharibəsi, İspaniyanın bir neçə müstəmləkə torpaqlarının üzərindəki hakimiyyətini itirməsi, ölkənin iqtisadi-siyasi vəziyyəti mədəniyyət sahəsinə çox böyük təsirlər etdi. Bir çox fərqli cərəyanların yarandığı XX əsrin ilk onilliyi ispan ədəbiyyatının çiçəklənmə dövrü adlandırılır. “Novocentismo” - “14- lər nəsli” ispan ədəbiyyatının inkişafı periodunda yaranan diqqətəlayiq cərəyanlardan biridir. Avropanın digər ölkələrinin ədəbiyyatının inkişafı bir qrup intellektual ispan gəncinin diqqətindən yayınmamış və onlar öz ölkələrinin ədəbiyyatını inkişaf elətdirmək üçün bir yerə toplanmışdılar. “14- lər nəsli” nin nümayəndələri yenilik axtarışında idilər və özlərindən əvvəl yaranan “98- lər nəsli” nin nümayəndələrindən fərqli olaraq ölkənin ədəbiyyatının gələcəyinə nikbinliklə yanaşır və yeniliklər gətirməyə çalışırdılar. “Novocentismo” cərəyanının ən mühim nümayəndələrindən biri də görkəmli ispan yazıçısı Qabriel Miro Ferrezdir.

İki fəslildən ibarət tədqiqat işi Qabriel Miro Ferrezin həyat və yaradıcılığını, müraciət etdiyi mövzuları, obrazları, ispan ədəbiyyatına gətirdiyi yenilikləri, yazıçının özünəməxsus dəsti- xəttini təhlil etmişdir. Tədqiqat işində Qabriel Mironun yaradıcılığında ən mühim yer tutan əsərləri araşdırılmış, təhlil olunmuş və obrazlar nəzərdən keçirilmişdir. Yazıçı qələmə aldığı əsərlərin bir çoxunda avtobioqrafik elementlərdən yararlanmış və uşaqlıq, gənçlik dövrlərini keçirdiyi İspaniyanın ən gözəl, səfalı guşələrindən biri olan Alikante şəhərindən tez - tez bəhs etmişdir. Qabriel Miro əsərlərinin bir çoxunda Alikante və onun ətrafındakı şəhərləri ayrıca bir obraz kimi təsvir etmiş, hətta onun keçmişinin və indisinin müqayisəsini də aparmışdır. Yazıçının yaradıcılığında qədim adət- ənənələrin və müasirliyin qarşıdurması mövzusu xüsusilə mühim yer tutur.

Qabriel Miro Ferrezin yaradıcılığında böyük əhəmiyyəti ilə özünə məxsus yer edən “Məzarlıq albalıları” romanı 1909 – cu ildə nəşr edilmişdir. Bu dəyərli romanda müəllif həm yaşlı- cavan nəsillərin, həm də müasir düşüncəli ispan qadını Beatriz və qədim düşüncə daşıyıcısı olan digər ispan qadınlarının müqayisəli təhlilini aparmışdır. Əsərdə yazıçı hər iki düşüncənin daşıyıcısı olan personajların baxış bucaqlarını ətraflı şəkildə ifadə etdiyindən, onun özünün hansı fikrə daha yaxın hiss etdiyini müəyyən etmək olmur. Qabriel Miro digər tərəfdən də, əslində hər bir müasir düşüncəli insanın da, özündə qədim köklərini ifadə edən bir tərəfi daşdığı fikrini də vurğulamaq istəmişdir. Belə ki, yazıçı əsər boyunca müasir ispan qadınını təmsil edən Beatriz obrazının, əsərin son hissələrində bir batil inanca necə də inandığını, bununla da qəlbinin dərinliklərində ənənəçilikdən bir parça daşdığını ətraflı təsvir etmişdir.

Müəllifin müasirliyi və yeniliyi daha kəskin nəzərlərlə təhlil etdiyi digər əsəri “Kralın babası” 1915- ci ildə nəşr edilmişdir. Yazıçı Qabriel Miro Ferrez bu əsərində üç nəslin müqayisəsini aparmışdır. Müəllifin digər əsəri “ Məzarlıq albalıları” dan fərqli olaraq, burda qədimliyin və müasirliyin xüsusiyyətlərini daşıyan obrazlar bir-birindən kəskin fərqlənir. Belə ki, “Məzarlıq albalıları” əsərində müasir düşüncənin daşıyıcısı kimi orta yaşlı Beatriz obrazını, yaxud qədim düşüncənin təmsilçisi kimi gənc qadın İsabəli təhlil edə bilərik. Ancaq “Kralın babası” əsərində personajların düşüncələri onların yaşları ilə uyğunluq təşkil edir. Belə ki, yaşlı baba Arkadio əsər boyunca qədim ənənələrin daşıyıcısı kimi oxucu qarşısına çıxsa da, gənc oğul II Aqustinlə, nəvə III Aqustin müasirliyi təmsil edirlər. “Kralın babası” əsərində görkəmli yazıçı Qabriel Miro Ferrez ancaq obrazlar arasında qədimlik və müasirlik müqayisəsini aparmamışdı, eyni zamanda İspaniyanın qədim şəhərlərindən olan Seroska şəhərinin də müqayisəli təhlilini etmişdir. Yazıçı əsəri müxtəlif mərhələlərə bölərək hər birini fərqli adlandırmışdır. Əsərin ikinci hissəsi “Qədim dövrlər” adlanır və burda şəhərin tarixindən, yaşlı sakinlərindən xüsusilə də ərin qəhrəmanlarından biri olan cənab Arkadiodan bəhs edilir. Əsərin sonuncu hissəsi isə “Müasir Seroska” adlanır və burda isə yazıçı şəhərin müasir dövrlərini ətraflı şəkildə təsvir edərək gənc sakinlərinin müasir həyat tərzini qələmə almışdır. Qabriel Miro Seroska şəhəriylə cənab Arkadio obrazlarını bir növ eyniləşdirmişdir. Seroska şəhərinin qədim dövrləri

ənənəci düşüncə daşıyıcısı olan cənab Arkadionun ən güclü olduğu zamanlardır. Şəhərin müasirləşdiyi zamanlar, yeni bir növ tarixiliyini itirdiyi dövr baş personajın öldüyü zamana təsadüf edir. Yazıçı burada şəhərin müasirləşməsini, bir dövrün qapanaraq yeni bir mərhələnin başlamasını onun süqutuyla ifadə etmək istəmiş və buna görə də cənab Arkadionun ölümünü xüsusilə vurğulamışdır.

Tədqiqat işini araşdırdıqdan sonra belə nəticəyə gəlmək olar ki, modernist ispan yazıçı Qabriel Miro Ferrer həm avtobioqrafik əsərləri ilə, həm də qədimliklə müasirliyin müqayisəli təhlilini apardığı romanları ilə XX əsr ispan ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndələrindən biridir və özündən sonrakı gənc nəslin nümayəndələri müəllifin yaradıcılığı ilə tanış olduqdan sonra mühim məlumatlar öyrənmişdirlər.

Ədəbiyyat siyahısı

Azərbaycan dilində :

- 1) Qorxmaz Quliyev, “Xüsusidən ümumiyyə”, Bakı: “Elm və təhlil”, 2016, səh 320.
- 2) Qorxmaz Quliyev, “Ədəbi cərəyanlar və istiqamətlər”, Bakı: “Ol” NPKT, 2019, səh 260

İngilis dilində:

- 3) David T. Gies, “The Cambridge history of Spanish literature”, Cambridge: “Cambridge university press”, 2004, 835 p
- 4) Harriest Turner and Adelaida Lopez de Martinez, “The spanish novel from 1600 to the present”, Cambridge: “Cambridge university press”, 2004, 345 p
- 5) Joyce Moss, “World literature and its times”, New York: “Gale group”, 2002, 605 p

İspan dilində:

- 6) Antonio PorpettaRoman, “El mundo sonoro de Gabriel Miro”, Madrid, “Universidad Complutense de Madrid”, 1994, 572 p
- 7) Gabriel Miro, “Años y leguas”, Madrid: “Edicionconmemozativa”, 2002, 360 p
- 8) Gabriel Miro, “El abuelo del rey”, Buenos Aires: “Losada”, 2001, 154 p
- 9) Gabriel Miro, “El ángel,el molino, el caracol del faro”, Madrid: “Forgottenbooks”, 2019, 266 p
- 10) Gabriel Miro, “El obispo leproso”, Madrid: “EdicionIndependently”, 2018, 203 p
- 11) Gabriel Miro, “Las cerezas del cementerio”, Madrid: “Biblotex”, 2001, 188 p
- 12) Gabriel Miro, “La novela de mi amigo”, Madrid: “EdicionIndependently”, 2019, 96 p

- 13) Gabriel Miro, “La palma rota”, Madrid: “EdicionIndependently”, 2019, 70 p
- 14) Gabriel Miro, “Nomada”, Madrid: “EdicionIndependently”, 2019, 58 p
- 15) Gabriel Miro, “Nuestro padre San Daniel”, Madrid: “Edicion Carlos Ruiz Silva”, 2002, 308 p
- 16) Gabriel Miro, “Obras completas”, Madrid: “Cuarta edicion”, 2000, 600 p
- 17) Guillermo Diaz Plaja, “Historia de la literatura española”, Barcelona: “Ediciones la Espiga”,1996, 508 p
- 18) Isabel Clua Gines, “Genero e identidad en la obra narrativa de Gabriel Miro”, Madrid, 514 p
- 19) Pedro Correa, “Historia de la literatura española”, Madrid:“Selecciones Graficas”, 1985, 101 p
- 20) Richard Lopez Landeira, “Gabriel Miro: Trilogia de Sigüenza”,Madrid: “Editorial catalla”, 2012, 161 p

Internet :

- 21) <https://www.escritores.org/biografias/311-gabriel-miro-ferrer>
- 22) <https://tr.questionofwill.com/10627-gabriel-mir-biography-style-and-works>
- 23)http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/introduccion-a-las-cerezas-del-cementerio/html/45388e50-017d-11e2-b1fb-00163ebf5e63_7.html
- 24) https://az.wikipedia.org/wiki/Vadid%C9%99ki_Zambaq
- 25)https://www.edu.xunta.gal/espazoAbalar/sites/espazoAbalar/files/datos/1390398165/contido/39literatura_espaoala_del_siglo_xx_aspectos_tericos.html

- 26) <https://diarioinca.com/resumen-el-abuelo-del-rey-gabriel-miro>
- 27) https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/sobre-fuentes-y-estructura-de-el-abuelo-del-rey/html/bc2a5d88-f5b9-11e1-b1fb-00163ebf5e63_3.html
- 28) https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/gabriel-miros-el-abuelo-del-rey-and-the-politics-of-spain/html/f6fc4c9a-a100-11e1-b1fb-00163ebf5e63_5.html
- 29) <https://diarioinca.com/resumen-el-abuelo-del-rey-gabriel-miro>
- 30) <http://unlibroaldia.blogspot.com/2017/01/gabriel-miro-las-cerezas-del-cementerio.html?m=1>
- 31) https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/introduccion-a-las-cerezas-del-cementerio/html/45388e50-017d-11e2-b1fb-00163ebf5e63_7.html
- 32) <https://facartes.uniandes.edu.co/curso/literatura-espanola-del-siglo-xx/>
- 33) <https://www.lifeder.com/gabriel-miro/>
- 34) <https://www.lecturalia.com/libro/70240/el-obispo-leproso>
- 35) https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/nuestro-padre-san-daniel-novela-de-capellanes-y-devotos-1/html/dcd853ba-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_2.html
- 36) <https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/hilvan-de-escenas/html/>
- 37) <https://az.warbletoncouncil.org/existencialismo-1265>
- 38) https://www.turkedebiyati.org/ispanyol_edebiyati.html
- 39) <https://vizem.net/ispanya/yasam/edebiyat/>
- 40) <http://www.diledebiyat.net/bati-edebiyati/ispanyol-edebiyati>
- 41) https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/nomada/html/dcd68a58-2dc6-11e2-b417-000475f5bda5_2.html

- 42) <https://tomanombre.wordpress.com/2011/02/03/el-obispo-leproso-de-gabriel-miro/>
- 43) <https://www.cervantesvirtual.com/obra/los-inicios-de-la-obra-literaria-de-gabriel-miro-del-vivir-fragmento/>
- 44) <https://dbe.rah.es/biografias/12863/gabriel-miro-ferrer>
- 45) https://www.cervantesvirtual.com/portales/gabriel_miro/su_obra_bibliografia_3/
- 46) https://www.bing.com/search?q=gabriel+miro+ferrer+critica&qsn&form=QBRE&msbsrank=6_6_0&sp=-1&pq=gabriel+miro+ferrer+critica&sc=6-27&sk=&cvid=2F5C4845567C436BA9DC49D342413499
- 47) <https://www.treccani.it/enciclopedia/miro-y-ferrer-gabriel/>
- 48) <https://www.lifeder.com/gabriel-miro/>
- 49) <https://www.bing.com/search?q=Gabriel+Miro&form=ANNTH1&refig=e38fe687995b4111a8fe8e144ad12384>
- 50) <https://www.bing.com/search?q=Gabriel+Miro&form=ANNTH1&refig=e38fe687995b4111a8fe8e144ad12384>
- 51) https://www.cervantesvirtual.com/portales/gabriel_miro/su_obra_completas/
- 52) https://www.cervantesvirtual.com/portales/gabriel_miro/su_obra_completas/
- 53) <https://fundcastro.org/product/gabriel-miro-cuentos/>
- 54) <http://62.204.194.45/fez/eserv/bibliuned:epos-090f2305-80ca-d43a-c069-1acca511b9ce/Documento.pdf>
- 55) <https://maestrovirtuale.com/gabriel-miro-biografia-estilo-e-obras/>
- 56) <https://maestrovirtuale.com/gabriel-miro-biografia-estilo-e-obras/>
- 57) <https://apuntesdeselectividad.wordpress.com/tag/gabriel-miro/>
- 58) <http://62.204.194.45/fez/eserv/bibliuned:epos-090f2305-80ca-d43a-c069-1acca511b9ce/Documento.pdf>

59) <https://libreriasiglo.com/autor/gabriel-miro>

60) https://de.wikipedia.org/wiki/Gabriel_Mir%C3%B3